Кр

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 26 (9401) | Четверг, январь 31, 1974 чыл | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Хосе Мартиниң тураскаалынга чечек салган

ГАВАНА. (СЭТА). Куба улустуң национал маадыры, чалбыыштыг революсчу болгаш бодалчы Хосе Мартиниң ады куба кижи бүрүзүнүң чүрээнге чоок болгаш эргим үнелиг. Найысылалдың кол шөлү — Революцияның Хосе Марти аттыг шөлүнде — куба маадырга маны даштан өндүр улуг тураскаалды тургускан.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев январь 29-та Революция шөлүнге барып, ол тураскаалга чечек салган.

Чечекте кызыл кожаада: «Куба улустуң улуг оглу Хосе Мартиге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтен» деп бижээн.

Шөлге хүндүлел таңныылын чыскааган болгаш ССРЭ-ниң база Куба Республиканың күрүне гимннерин күүсеткен.

Чечек салыышкынының ёзулалынга эштер А. А. Громыко, В. В. Щербицкий, Г. В. Романов, К. Ф. Катушев, өске-даа совет албан кижилери чораан.

Чечек салырының үезинде эш Л. И. Брежневти Кубаның Компартиязының ТК-зының ийиги секретары, Революстуг чазактың Премьер-Министриниң бирги оралакчызы, революстуг чепсектиг күштерниң министри эш Рауль Кастро Рус үдеп чораан.

КУБА-СОВЕТ НАЙЫРАЛДЫҢ КАЙГАМЧЫК ИЛЕРЕЛИ

Гаванага бүгү улустуң митингизи

ГАВАНА. (СЭТА). Январь 29-та Куба Республиканың байырлал ёзузу-биле шиметтинген кол шөлүнге — Революцияның Хосе Марти аттыг шөлүнге болгаш ооң чоок-кавызында кудумчуларга Гавананың бүдүрүлге черлериниң ажылчыннары, албан-хаакчылар, студентилер, техникумнар болгаш школалар өөреникчилери, революсчу чепсектиг күштерниң дайынчылары чыглып келген. Республиканың бүгү-ле булуңнарындан партия болгаш ажылчы чоннар организацияларының төлээлекчилери — ажылчыннар болгаш тараачыннар база аңаа чыылган. Аңаа СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев-биле ужуражыр дээш хостуг Кубаның миллион ажыг хамаатылары чыылган. Орта куба-совет найыралдың массалыг митингизи болган.

Шөлдүң кырында муң-муң совет болгаш куба туктар, куба-совет найыралды, СЭКП-ниң болгаш Кубаның Компартиязын, куба болгаш совет улустарның бузулбас ака-дуңма найыралын алгаан транспарантылар болгаш лозуннар чайнаан.

Митингиниң киржикчилери СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневти болгаш Кубаның Компартиязының Бирги секретары Фидель Кастро Русту «Совет-куба найырал делгерезин!», «СЭКП болгаш Кубаның Компартиязы делгерезин!» деп йөрээлдер-биле, демниг ура-биле уткаан.

Оларның-биле кады хүндүлүг индирге — эштер А. А. Громыко, В. В. Щербицкий, Г. В. Романов, К. Ф. Катушев, хамааты ужар чүүл министри Б. П. Бугаев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даштыкы экономиктиг харылзаалар талазы-биле күрүне комитединиң даргазының бирги оралакчызы И. В. Архипов, ССРЭ-ниң Куба Республикада элчини Н. П. Толубеев болгаш өске-даа совет албан кижилери турган.

Индирде — Куба Республиканың Президентизи Освальдо Дортикос, Кубаның Компартиязының Төп Комитединиң ийиги секретары Рауль Кастро, ТК-ның Политбюрозунуң болгаш Секретариадының өске-даа кежигүннери, Революсчу чазактың кежигүннери, күрүне база хөй-ниити организацияларының удуртукчулары.

Ол-ла индирге дипломаттыг корпустуң кежигүннери база турган.

Шөлде диңмиттиг адыш часкаашкыннары узак чок. Леонид Ильич Брежнев микрофонга чоокшулап келгеш: «Вива Куба!» («Куба делгерезин!») деп лозуң октаарга, йөрээлдер оон-моон база катап диңмиттелип үнген. Чүс-чүс муң кижилер: «Вива!», «Брежнев — Фидель — Ура!» деп йөрээлдерни узак чок салып турган.

Куба Республика биле Совет Эвилелиниң гимннерин күүсеткен.

Фидель Кастро Рус чүве чугаалаан, ону улус диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткаан.

Эш ФИДЕЛЬ КАСТРО РУСТУҢ чугаазы

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чиңгине секретары, эргим эш Леонид Ильич Брежнев!

ССРЭ-ниң партия болгаш чазааның эш Брежневти үдеп чоруур эргим удуртукчулары!

Эргим эштер, партия Төп Комитединиң болгаш Кубаның Революстуг чазааның кежигүннери!

Эргим чаңгыс чер чурттугларывыс!

Улуг совет улуска, өлүм чок Ленинниң удуртулгазы-биле кижи төрелгетенниң төөгүзүнде баштайгы социалистиг революцияны боттандырган маадырлыг партияга бистиң эң-не найыралывысты, ынаавысты болгаш хүндүткеливисти эш Брежнев, Силерге, ССРЭ-ниң партия болгаш чазааның Силерни үдеп чоруур удуртукчуларынга илередир дээш бистиң улус бо улуг митингиде өөрүшкүлүг чыылган-дыр.

Силерниң баштап чорууруңар төлээлериниң мында келгени биске улуг өөрүшкү база алдар болур.

Бо аян-чорук бистиң Төрээн чуртувустуң амыдыралынга болгаш бистиң улустарывыс аразынга өндүр-улуг, ёзулуг үлегер-чижектиг харылзааларын хөгжүдеринге төөгүлүг, уттундурбас болуушкун. Куба революция бодунуң 15 чыл оюн мырыңай чаа демдеглээн үеде Силер бистиң черде келдиңер. Бистиң хамаарышпас чоруувустуң суртаалчызы, шылгараңгай угаанныг революционер Хосе Мартиниң төрүттүнген хүнүнден бээр 121 чыл болганын демдеглеп турар хүнде Силер келдиңер. Ооң маныдаштан сиилбип кылган тураскаалы бистерни ам-даа сорук кирип турар болгаш кижилерниң төлептиг чоруу дээш демиселге берген ооң чырыткылыг амыдыралы бистиң бо митингивисти база чырыдып турар.

Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунистиг партиязының Чиңгине секретары Кубага эң-не баштай аян-чорук кылып келген болгаш латин-америк национарының дем каттыштырылгазында кирип турар улус төөгүде ол хире шылгараңгай революционер кижини чуртунга бир-ле дугаарында хүлээп алыр аргалыг боор турар-дыр.

Бо ужуражыышкынның факт-барымдаазы бистиң революстуг улузувустуң кызымаккай, шиитпирлиг хөделиишкиннериниң болгаш бистиң демиселивистиң эң шиитпирлиг үезинде Ленинниң улуг Төрээн чуртунуң биске чаагай сеткилдиг, харам чок дузаламчыны чедирип, холун сунгаш, ака-дуңма ёзузунуң эп-сеткил каттыштырылгазын илереткевиниң дүрүм ёзугаар түңнели болур.

Бүдүн улустуң шуут амытынынга өлүмнүг айыыл кыжанып келгенде, бүдүн салгакчыларның демиселиниң болгаш качыгдал-каражазының түңнелдери хей-ле өлүр дей бергенде, хосталгаже болгаш тайбыңче хоойлу ёзугаар чүткүл караңгы-бүдүүлүк кулданыышкынга болгаш өлүмчүдүмге таваржыр дей берген үеде, биске эп-сеткил каттыштырылгазы деп чүл дээрзин билбес болгаш билип шыдавас кижилер делегейге база тургулаар чораан. Ол ышкаш чаа оран-делегейни кызымаккай тургузуп турар улус кандыг болуруп база эп-сеткил каттыштырылгазы деп чүл дээрзин угаап-билип шыдавас кижилер база тургулаар, чүге дээрге, олар кажан-даа ындыг демиселди кылбаан, а революцияны чүгле ном-дептерлерден болгаш хоозун теориялардан көрүп турарлар. Ынчангаш ол бүгүнү херек кырында көрген, билген кубалар, бистер, шынчы болгаш буянныг чорукка кажан-кезээде өскерилбес бис.

Бистиң Төрээн чуртувустуң төөгүзү кыска, ынчалза-даа маадырлыг болгаш революстуг демиселдиң дуржулгазы-биле байлак.

Чүс чыл мурнунда бистиң ада-өгбелеривис испан колониалдыг мөлчүгделди дүжүр октаар дээш ок-боозун холга туткаш, көдүрлүп үнген. Бистиң чүгле бодунуң күжүнге идегээн бичии болгаш боо-чепсек чок улузувус барык үжен чыл дургузунда Европаның эң күчүлүг колониалдыг агрессорларынга удур соксаал чок демисежип келген. Хостуг эрге-шөлээже орукту бистиң Төрээн чуртувустуң чүс-чүс муң оолдары боттарының ханы-биле суггарган. Олар быжыг туруштуг чоруктуң болгаш патриотизминиң өлүм чок үлегер-чижээн боттарының салгакчыларынга көргүскен.

Ынчалза-даа оларның маадырлыг демисели Ленинниң гениалдыы-биле тайылбырлап бижээни империализмниң үе-чадазында кээп доозулган. Эрткен чүс чылдың төнчүзүнде империалистиг демдектерин көргүзүп эгелээн, соксаал чокка хөгжүп турган америк капитализм Кубага хосталга дээш демиселди холгаарлап, Испаниядан хөй санныг черлерни хунаап, бистиң Төрээн чуртувусту эжелеп апкан.

Бистер далай ышкаш хөй ханны тексүвүссе-даа, испан колониядан америк колонияже шилчээн бис. Бойдус байлактары, эң эки черлер, банкылар, хандырылга черлери, даштыкы садыг болгаш чаа тургустунуп эгелээн үлетпүр даштыкы эжелекчилерниң аспаанга кирген. Чурттуң экономиктиг, политиктиг болгаш культурлуг амыдыралын Каттышкан Штаттар долузу-биле холгаарлап алган. Американнар бистиң конституциявыста айыттынган Кубаның иштики херектеринге боттарының холгаарлаар эргезин эң-не дорамчылалдыг байдал-биле биске албадаан болгаш кайгамчыктыг чараш Гуантанамо мутулдурунда бистиң девискээривистиң кезик-чамдыызын ынчан боттарының далай шериниң баазазы кылдыр хуулдурган. Ажыл чок чорук, үжүк-бижик билбес, ядыы-түреңги чорук, чер ээлериниң дарлалы, саттыныышкын, адаанныг оюн-тоглаа, аш-чут, эрге-чагыргаларның өскерликчи чоруу болгаш кам-хайыра чок мөлчүгдел—бо бүгү дээрге, неоколониалдыг системаның ажыг түңнелдери бо-дур. Чалча-чашпаачы болгаш ханныг араатанныг чазактар мөлчүкчүлерниң эрге-ажыктарының кара аайындан эртпес чепсээ боор турган. Улус чон улуг демиселге боттарының амы-тынын ол дээш берип турган деп бе?

Неоколониалдыг империалистиг мөлчүгдел ажылчын аңгының тыптырын болдурган, ол тараачыннар болгаш студентилер-биле кады демиселдиң түгүн бедип-биле көдүрерин үргүлчүлээн, а оларның эң мурнакчы отрядтары пролетариаттың революстуг идеяларының нептередикчилери болу берген.

Октябрь революциязының чаңгызы бистиң Төрээн чуртка база чедип кээп, базындырганнарның болгаш мөлчүткеннерниң идегел-кордалының херели апарган болгаш элээн үе эрткен соонда Кубага баштайгы марксистчи-ленинчи партия тывылган.

Совет улус ынчан бодунуң алдарлыг төөгүзүн чүгле эгелээн; совет улустуң маадырлыг демиселиниң болгаш ооң эң дээре 20 миллион оолдарының амы-тынын бергениниң ачызында социалистиг лагерь тургустунар аргалыг боор, колониалдыг системаны узуткааш, делегейниң он-он улустарын хостаарынга таарымчалыг байдалдар тургустунарынга чедир олар даштыкы интервенцияга болгаш империализмниң эң кадыгдошкун экономиктиг кызамдаашкынынга удур шыдажып эртер, ядыы-түреңги болгаш чааскаанзыргай чоруктуң эң берге үезинде социализмниң материал-техниктиг суурун тургузар, адактың соонда кээп араатанныг фашистиг агрессияны чылча шавар дээш дыка хөй ханны болгаш дерни төгер ужурга таварышкан.

Кубага америк капитал салыышкыны Латин Американың өске чурттарындан хөй болгаш аңаа оларның тергиидээшкини ол диптиң өске кандыг-даа чуртундан бүгү талазы-биле күштүг-даа турган болза, бистиң улустуң маадырлыг демиселиниң чаңчылдары өлбээн болгаш Мартиниң айыткан алдарлыг оруу-даа, Маркстың, Энгельстиң болгаш Ленинниң революстуг идеялары-даа уттундурбаан. Ол идеялар дээш кижилерни өжен, шүгүлдеп база истепсүрүп турган болгай. Ол идеяларның улуг хаара тудукчу күжү читпээн, херек кырында чүүлдерни тайылбырлаарының болгаш революционерлерни хөделиишкинче оттурарының идеологтуг чепсээ болур оваа ужур-дузазын ам-даа оскунмаан.

Кажан шак-үе келирге, ооң оолдары хосталга дээш демиселдиң шаптараазынныг оруунче база катап кирген болгаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилээниниң соонда чүгле дөртен чыл эрткенде ам Кубага буржуазтыг болгаш империалистиг күрүнени буза шапкаш, бистиң улустуң төөгүзүнде бир-ле дугаарында бодунуң салым-чолунуң долу ээзи болу берген.

Ынчалза-даа куба революция 1959 чылда тиилээн соонда ооң быжыгып, тургустунарынга бүзүрээр кижилер делегейге эвээш турган.

Бодунуң үезинде Октябрь революциязының таварышканы ышкаш, куба улус империализмниң экономиктиг, политиктиг, адактың соонда шериг-даа күчү-шыдалынга удур туржуп шыдавас деп дыка хөй кижилер чулчуруп турдулар.

Бо диине тергиидеп турган кижилерниң бодап турганы-биле алырга, Латин Американың чаңгыс-даа күрүнези капиталистиг мөлчүгделдиң каргыштыг системазын узуткаар болгаш социализмни тургузуп шыдаар эргези чок деп турган.

Империализм бистиң улузувусту чаңгыс эвес удаа чедир үнелеп көрбээн болбайнаан. Каргыс эрге-чагыргага удур чепсектиг демиселдиң кидин-түлүк үезинде өске бир чагырыкчы Камарилья-биле Батистаны күрүне эргилдезин кылып турган революцияны доктаадыр деп кордааны-биле ол ону чедир билбейн барган; тиилелге соонда эгелээн идеологтуг болгаш политиктиг шыңгыы тулчуушкун үезинде шынныг чоруктан тайып дүшкен, антикоммунизм суртаалынга сандараттырган улус массалары революстуг эрге-чагыргага удур хөделип үнер деп санааны-биле ол ону чедир билбээн; саттынныкчы идегеттерниң Плайя-Хиронче шаап халдаашкынныг шургуушкуну Гватемалага болганы ышкаш революцияны узуткап каар дээрзинге шуут бүзүрээн үезинде ол ону чедир билбээн; революцияның херээн туюлунга чедирер деп шиитпирлээн бистиң улустуң шыдамыын, эрес-маадырлыын болгаш төлептиг чоруун тооп көрбези-биле ол ону чедир билбээн.

Ынчалза-даа америк империализм эң ылаңгыя Кубага революстуг шимчээшкиннин боор турганы төөгүлүг үе-чадазын, делегейде күштерниң деңзигүүрүнүң талазы-биле улуг өскерлиишкинниң чедир үнелеп көрбээнин боор турар.

Энергия курлавырлары болгаш кол-кол чиг-эт хевирлери чок, бодунуң кээргел чокка мөлчүп, ооң хөгжүүрүнге шаптыктап турганы Каттышкан Штаттарның рыногундан, хандырылгазындан долузу-биле хамааржып турган улуг эвес, ядыы чуртка удур демиселге кордап турганы эң күштүг чепсээ — экономиктиг чепсек боор турганы чугаажок. Ол ону бистиң улуска удур бодашмайн-даа долузу-биле ажыглаан.

Хенертен оттулар чүүлдү бээрин соксаткаш, революцияга аар согуушкунну таварыштырар бодааннар. Бистен муң-муң миль ырак-узак черде Совет Эвилели чогум-на ынчан бистиң улуска дузалап эгелээн болгаш ол үеде америк монополияларның аспаанга турган делегейде өске черлерден ап шыдавас турганывыс нефтини эвээш эвес бергелер турда-ла чорудуп берген.

Чурттуң экономиказынга ийиги күчүлүг согуушкун болза Кубаның чигиринге Каттышкан Штаттарның рыногун хагганы болур. Испан колонизаторларның болгаш америк империалистерниң Кубага бүдүрүп турганы кол база кара чаңгыс продукциязының чүс ажыг чылдар дургузунда барып турганы чурт ол-ла болгай. Бистиң улузувусту аш-биле кызагдаар сорулгалыг ол дерзии, шынчы эвес, ыят чок чорукка харыы кылдыр Совет Эвилели уттундурбас чаа базымны кылып, америк рыноктуң албайн барган чигирин садып алыр деп шиитпирни хүлээп алган. Кубаның чигир квотазын узуткаан чорук бо диптиң өске чурттарының аразынга эде хуваалданы чорудуп турган, ол политиктиг чепсиичиг кем-херекке хөй санныг латин-америк чазактарның бужар киржилгезин чедип алыр арганы Каттышкан Штаттарга берген.

Империализмниң талазындан экономиктиг агрессия бүрүзүнге харыы кылдыр ака-дуңма совет улустуң талазындан эп-сеткил каттыштырылгазының илерээшкиннери үнүп турду: аъш-чем, чиг-эт, машиналар чорударын хоруп, адак соолүнде экономиктиг долу бүзээлеңди тургусканда, совет кижилер Кубаже доп-дораан аъш-чемни, чиг-этти, машиналарны чорудуп, өске-даа экономиктиг дузаламчыны көргүскен.

Бо диипке бирги социалистиг революцияның экономиказынга империализм аар согуушкуннарны таварыштырза-даа, ооң шыдажып үнеринге Улуг Октябрь революциязының одунга дадыккан Ленинниң Коммунистиг партиязы, күрүне болгаш улус дузалаан.

Империалистиг хемчеглерниң күр күжү болуп, дайын агрессиязы артып калган. Ынчан бистиң улузувуска камгалаар чогуур боо-чепсек чок турган. Америк кызыышкын-биле бүгү-ле капиталистиг рыноктар биске хагдыынган болгай. Бельгиядан бистиң алганывыс хөй эвес боо-чепсекти чедирип келген «Ля Кубр» деп пароход Гавана портунга чүъгүн дүжүрүп турда, ону буза тевискенин, аңаа чүс ажыг ажылчыннар болгаш солдаттар өлгенин бис уттваан бис.

Революция дириг артар бе азы өлүр бе деп айтырыг туруп келген ол тоң берге үеде бистиң Төрээн чуртувус шериг барааннарын чүгле социалистиг лагерьден, колдуунда ССРЭ-ден алыр аргалыг болган. Оларның-биле кады бистиң ол чепсектерни ажыглап билиринге өөреткен баштайгы специалистер база чедип келген. Америкага кылган самолёттарны, танкыларны болгаш үгер-бооларны Плайя-Хирон таварты биске удур октапкан үеде, биске бар турган эрги боо-чепсек-биле чергелештир бистиң ажылчыннарывыстың, тараачыннарывыстың база солдаттарывыстың эрес-дидим холдары башкарган совет болгаш чехословак бүдүрүлгелерниң танкылары, үгер-боолары болгаш дүндүүштей адар боолары дайзынга удур тулчуушкунче киргеш, халдап келген хөлезиленикчилерни 72 шак чедирбейн чылча шапкан болгай.

(Уланчызы 2-ги арында).

Ширнен!

ГАВАНА. Кубаның Компартиязының ТК-зының Бирги секретары, Революстуг чазактың Премьер-Министри эш Фидель Кастро Рустуң чалааның ёзугаар СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев албанның найыралчы аян-чоруун кылып, январь 28-те Куба Республикада чеде берген.

Солагай талазында чурукта: «Хосе Марти» аэропортка уткуушкун үезинде.

* * *

Январь 28-те Кубаның Компартиязының удуртукчулары-биле СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң чүректиң ханызындан найыралчы беседазы болган.

Оң талазында чурукта: эштер Л. И. Брежнев биле Фидель Кастро Рустуң аразынга беседа үезинде.

СЭТА.

(Чуруктарны фототелеграф-биле алган).

СОВЕТ-КУБА ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң Кубаның Компартиязының ТК-зының Бирги секретары, Кубаның Революстуг чазааның Премьер-Министри Фидель Кастро Рус-биле чугаалажыышкыннары январь 29-та Революция ордузунга болган.

Леонид Ильич Брежневти болгаш ооң-биле кады келген совет эштерни куба улус болгаш Коммунистиг партияның Төп Комитеди ханы өөрүшкү-биле хүлээп алды деп, чугаалажыышкыннарның мурнуу чарыында эш Л. И. Брежневке эш Фидель Кастро чугаалаан. Совет-куба харылзааларны улам ыңай хөгжүдеринге бо аян-чоруктуң улуг ужур-дузазын эш Кастро онзалап демдеглээн.

Куба найысылалга ооң бодун болгаш ооң-биле кады барган эштерни ака-дуңмалышкы чаагай ёзу-биле хүлээп алганы дээш куба улуска, Гавананың чурттакчыларынга, куба коммунистерге бодунуң ханы өөрүп четтиргенин болгаш кады чоруур эштериниң өөрүп четтиргенин дамчыдарын Фидель Кастродан Л. И. Брежнев дилээн. Ол чаагай хүлээп алыышкын Совет Эвилели, ооң улузун куба улустуң ака-дуңма найыралдың болгаш эп-сеткил каттыштырылгазының ёзузу-биле көрүп турарын улам тода билип алыр арганы берип турар-дыр.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүннеринден, совет улустан чүректиң ханызындан байырны Фидель Кастрога болгаш өске-даа куба удуртукчуларга Л. И. Брежнев дамчыткан.

Беш чылдың дөрткү чылында совет улустуң шиитпирлеп турар улуг сорулгаларының дугайын, кадээ ажыл-агыйны көдүрериниң херээнге үлетпүрге болгаш ниитизи-биле улус ажыл-агыйынга эртем-техниктиг эң чаа чедиишкиннерин ажыглаарынга СЭКП-ниң ажылының дуржулгазының дугайын беседа үезинде куба эштерге Л. И. Брежнев чугаалап берген. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, ниитилел бүдүрүлгезиниң ажыктыын улгаттырар талазы-биле СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң чугула шиитпирлериниң амыдыралда канчаар боттанып турарының дугайын куба удуртукчуларга ол дыңнаткан.

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң соондагы үеде партия тургузуушкунунуң чоруп турарының дугайын, партия хүрээлениниң өзүлдезиниң дугайын, партияның болгаш улустуң чаңгыс эвин улам быжыглаар талазы-биле партияның янзы-бүрү звеноларының ажылын идепкейжидер сорулга-биле алдынып турар хемчеглерниң дугайын Леонид Ильич Брежнев чугаалаан.

Чүректиң ханызындан ака-дуңманың ёзузунга эрткен чугаалажыышкыннар үргүлчүлээн.

Чугаалажыышкыннарга совет таладан — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, Украинаның КП ТК-зының бирги секретары В. В. Щербицкий, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП-ниң Ленинград обкомунуң бирги секретары Г. В. Романов, СЭКП ТК-ның секретары К. Ф. Катушев, СЭКП ТК-ның кежигүнү, хамааты ужар чүүл министри Б. П. Бугаев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даштыкы экономиктиг харылзаалар талазы-биле күрүне комитединиң даргазының бирги оралакчызы И. В. Архипов, СЭКП ТК-ның кежигүнү, ССРЭ-ниң Куба Республикада элчини Н. П. Толубеев, СЭКП ТК-ның кежигүнү, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы К. В. Русаков, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүнү, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы А. М. Александров, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы А. И. Блатов, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүнү, СЭТА-ның чиңгине директору Л. М. Замятин олар киришкен.

Чугаалажыышкыннарга куба таладан Политбюро кежигүннери — Кубаның КП ТК-зының ийиги секретары Рауль Кастро, республиканың Президентизи Освальдо Дортикос, Рамиро Вальдес, Армандо Харт, Гильермо Гарсиа, Серхио Дель Валье, ТК-ның Секретариадының кежигүннери — Блас Рока биле Карлос Рафаэль Родригес, ТК-ның кежигүнү, даштыкы херектер министри Рауль Роа, ТК-ның кежигүнү, Хамааты ужар чүүлдүң куба институдунуң директору Хосе Альварес Браво, ТК-ның кежигүнү, Куба Республиканың ССРЭ-де элчини Северо Агирре, Экономиктиг болгаш эртем-техниктиг кады ажылдажылга талазы-биле национал комиссияның даргазының оралакчызы Эктор Родригес Льомпарт олар киришкен.

(СЭТА).

ТУДУГЖУЛАРНЫҢ ЧЕДИИШКИНИ

Тываның эң улуг тудуг организациязы болур «Тыва тудуг» трестиң тудугжулары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылында бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаан. Тудуг-монтаж ажылдары кылырының чыл планы кол-кол көргүзүглер талазы-биле күүсеттинген. Бистиң тудугжуларывыстың ол чедиишкини улуг үнелелди алган.

ССРЭ-ниң Аар үлетпүрүнүң тудуг бүдүрүлгелериниң министерствозунуң коллегиязы база тудуг болгаш тудуг үлетпүр материалдарының ажылчыннарының профэвилелиниң Төп Комитединиң президиуму Аар үлетпүр министерствозунуң тудуг организацияларының аразында социалистиг чарыштың 1973 чылдың дөрткү кварталында түңнелин үндүргеш, аңаа бирги черни Тыва АССР-ниң «Тыва тудуг» трезиниң коллективи алган деп шиитпирлээн. Ынчангаш бистиң аныяк республикавыстың тудугжулары Бүгү-эвилелдиң тудугжуларының аразында калбарган чарыштың бирги черинге үнүп, Аар үлетпүр министерствозунуң болгаш тудуг ажылдакчыларының профэвилелиниң Төп Комитединиң шилчиир Кызыл тугун 25 муң рубльдиң бирги акша шаңналы-биле кады алган.

ХУУСАА БЕТИНДЕ КҮҮСЕТКЕН

Республиканың тараа продуктулар белеткээр бүдүрүлге эргелелиниң коллективтери тоску беш чылдың тодарадыкчы чылының баштайгы хүннеринден эгелээш, ажыл-ишчилерниң ортузунга социалистиг чарышты дээштиг организастап, бүгү күштү планныг онаалдаларны болгаш социалистиг хүлээлгелерни күүседиринче угландырган. Ол эки түңнелдерни берген.

Эргелелдиң бүдүрүлгелери январь айда 950 тонна сорттуг далганны хереглекчилерге бээр тургаш, хуусаа бетинде бо айның 27-де 1011 тонна кылдыр күүсеткен. Холушкак мал чеми белеткээр дааланы 100,1 хуу боттандырган. 277 муң рубльдиң продукциязын сайгарар планын ийи муң рубльге ажыр күүсеткен.

Үрезин белеткелиниң ажылы база багай эвес чоруп турар. 8.569 тонна үрезинни арыглаан, ооң алды муң ажыг тонназы ийиги класстыы болган.

Кызылдың сайгарылга баазазының, Чадааның тараа хүлээп алыр чериниң дээрбелери сорттуг далган бүдүрериниң планын хуусаа бетинде күүсеткен.

Мурнакчы бригадаларның саны көвүдеп орар. Чылдың баштайгы айында Чадаанада далган дээрбезинде мастер Александр Шыыраптың, Кызылдың сайгарылга баазазының далган дээрбезинде мастер Владимир Козловтуң, үрезин арыглаарында Василий Дреминниң удурткан бригадалары эки көргүзүглерни чедип алгаш, социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда киргеннер.

Эргелелдиң ажыл-ишчилери бо темпини кошкатпайн улам эки ажылдаар сорулганы салганнар.

Ч. ДОСПАН,
эргелелдиң кол инженери.

КУБА-СОВЕТ НАЙЫРАЛДЫҢ КАЙГАМЧЫК ИЛЕРЕЛИ

(Эгези 1-ги арында).

Плайя-Хиронның сөөлүнде Кубаның айтырыын боо-чепсек күжү-биле шиитпирлээр дээн империалистерниң кызымак оралдажыышкыны Кариб далай кризизин болдурган. Ооң түңнелинде делегейни ядролуг өлүмнүң эриинге эккелген Каттышкан Штаттарның чазаа Кубаже халдавас деп хүлээлгени бодунга ап, ойталаар ужурга таварышкан. Ол чорук Совет Эвилелиниң быжыг туружу болгаш шиитпирлиг деткимчези-биле кады бистиң чуртувустуң айыыл чок чоруунуң чугула магадылалы болган.

Бөгүн бистиң Төрээн чуртувус Совет Эвилелинден алган шериг техниказы-биле кайгамчык чепсегленген чепсектиг күштерлиг. Боо-чепсектиң өртек-үнези аар турбуже, ол улуг чурт Кубаның экономиктиг онзагай байдалдарын өөренип көргеш, ону биске халаска берген. Ооң-биле кады Ада-чурттуң Улуг дайынының маадырлыг тулчуушкуннарынга кымдан артык дуржулганы мооннеп алган совет специалистер ол шериг билиглерин биске дамчыдып берген. Ол чорук бистиң революстуг чепсектиг күштеривисти — чоннуң оолдарын — бо дипте социализмниң тиилеттирбес чөленгиижи болдурган.

Совет Эвилелиниң акы-дуңма дузаламчызы улам-на бүгү талалыг апарган. Экономиканың эң-не янзы-бүрү адырларынга муң-муң специалистер барык он беш чылдарның дургузунда бистиң-биле кады карак кызыл ажылдап келген.

Бөгүн энергетика, никель, нефть болгаш нефть продуктулары, автосептелге мастерскаялары, пөс-таавы үлетпүрү, чигир хыыргыыжының ажаалдазын механизастаары, чигир үлетпүрүнүң күчүлерин чаартыры болгаш улгаттырары, порт дериглери, демир-оруктарны чаартыры болгаш эде кылыры, чазаглыг оруктар болгаш суг моондактарын тудары, суггарылга болгаш кургадылга системалары, геологтуг шинчилелдер, харылзаа, өөредилге черлериниң дериглери, электроннуг-саналга техниказы, металлургия болгаш демир-дес болбаазырадыр үлетпүр, балыкчылар порттары, аэродромнар болгаш экономиканың оон-даа өске чугула адырларын хөгжүдериниң программалары ССРЭ-ниң дузаламчызы-биле боттанып турар.

Бараан солчулгаазының болгаш үр хуусаалыг чээлилер тыпсырының талазы-биле Совет Эвилелиниң бистиң улузувуска көргүзүп турар деткимчези болза эргежок чугула бойдус курлавырлары чок болганы барык он беш чылдар дургузунда империалистиг дерзии бүзээлелдиң байдалдарында бодунуң хөгжүлдези дээш демисежип турар бичии [illegible] биле индустриалдыг улуг чурттуң аразында харылзааларның ёзулуг үлегери бооп турар.

Социалистиг болгаш ханы интернационалчы чурт Совет Эвилели бистиң чуртувуста чаңгыс шахта-даа, чаңгыс гектар чер-даа, чаңгыс фабрика-даа, амыдырал хандырылгазының чаңгыс бүдүрүлгезин-даа, чаңгыс транспорт бүдүрүлгези-даа, чаңгыс банк-даа, чаңгыс магазин-даа ээлевейн турар. Ол ажык-орулга сүрүп, Кубага чаңгыс көпеек-даа салбаан, совет өнчү болгу дег бүдүрүлгеде чаңгыс-даа куба ажылчын ажылдавайн турар. Эгезинде испан колония болуп, ооң соонда америк неоколония болуп, аңаа удур бодунуң улузу барык бүдүн чүс чыл дургузунда кызымак болгаш эрес-соруктуг демисежип келген бистиң чуртувустуң төөгүзүнге туруп турган шаандакы харылзааларның болгаш социалистиг Куба биле Совет Эвилелиниң аразында интернационалчы харылзааларның ханы база принципиалдыг ылгалдарының көстүп турары бо-дур.

Бистиң улузувус империалистиг кулданыг-биле кады кижини кижиниң канчаар-даа мөлчүүр чоруун узуткаан. Бөгүн куба ажылчы кижи бүрүзү бодунга болгаш бүгү ниитилелдиң чаагай чоруу дээш ажылдап турар. Революстуг Төрээн чурттуң хамаатыларынга коллективтиг, акы-дуңмалышкы чоруктуң, эп-сеткил каттыштырылгазының чаа сагыш-сеткили, ооң-биле кады коммунистиг медерелдиг чоруктуң, ханы интернационалчы ёзувуң чугула демдектери чоорту быжыгып келген. Кижиниң ол чаа үнелиг чүүлдери Кубаның улузун сагыш-бодалдың улам бедик деңнелинче көдүрген. Бо диптиң чурттарының бирээзинге ындыг чүүлдүң боттаны бергени дээрге Октябрьның чырыының ажыткан оруу-биле чоруп орар кижиниң чаалап ап болур келир үезинге идегелди улгаттырып турар.

Бистиң чуртувус ол ышкаш материалдыг депшилгениң оруу-биле база чоруп орар, ук оруунга ол бистиң бойдус болгаш техниктиг курлавырларывыс-биле чөрүшпек, делегей байдалынга таарышпас, хөлүн эрттир улуг сорулгаларны бодунуң мурнунга салбайн турар. Ынчаарга делегейниң дыка хөй кезээ амыдыраарының берге айтырыглары-биле таваржып турар болгаш моон соңгаар-даа таваржыр апаар. Бистиң хереглел нормаларывыс дарлал-мөлчүгделге, анархияга болгаш экономиктиг тотчеглээшкинге үндезилеттинген сайзыраңгай капиталистиг ниитилелдерниң нормаларынга дөмейлешпес болур ужурлуг, ук капиталистиг нормалар кижи төрелгетенниң моральдыг үнелерин бүрүнү-биле херекке албайн турар. Кижиниң материалдыг хереглелдери бойдус болгаш техниктиг курлавырларга база биология үндезиннерин камгалап арттырарының негелдезинге дүүшкек, болур-чогуур кызыгаарлыг болур ужурлуг. Өске талазында, ооң-биле кады, кижи амытанның угаан-бодал байлакшылынга болгаш бүгү талалыг хөгжүлдезинге кызыгаар чок эки аргалар артар ужурлуг. Ынчаарга кижи амытанның бодун адаанчы, тенек аарыг, эгоистиг, саттыныкчы капиталистиг ниитилел кажан-даа херекке албайн келген болгай.

Бистиң чоорту чедип ап турарывыс материалдыг чедиишкиннер-биле кады бис революция чылдарында бистиң улустуң чаалап алганы улуг социал депшилгеге база чоргаарланып турар бис.

Кадык камгалалы чижектиг амыдыралдың ындыг чугула айтырыынга бистиң улустуң чедип алганы ышкаш ындыг түңнелдер бо диптиң чаңгыс-даа чуртунда чок. Төрүттүнген муң чаш уругларның өлүр чоруу 28 кижи чедир кызырылган, ол болза Латин Америка чурттарының иштинде эң кудуку көргүзүг бооп турар. Кижилерниң ортумак назыны революция мурнунда дөңгүп-ле 54 хар чедип турган болза, амгы үеде 70 хар чоокшулап турар.

Улус өөредилгезиниң талазы-биле бистиң улузувустуң чедип алганы ышкаш ындыг деңнел Латин Американың чаңгыс-даа чуртунда чок. Бичии уруглар шупту школаларда өөренип турар. Эки өөредилгелиг өөреникчилерниң саны чыл бүрү өзүп турар. Ортумак өөредилгениң системазынга аныяктарны хаара тудары көвүдээн, ында тергиин эки школаларның калбарып турар четкизиниң үндезининге бистиң аныяктарның кижизидилгезиниң эң чугула негелдези болур өөредилгени күш-ажыл-биле холбаарының коммунистиг принцивин амыдыралга боттандырып турар.

Бистиң улуг назылыг кижилеривис өөренмишаан, боттарының белеткелиниң деңнелин бедидип турар, ынчаарга элээн бедик культуралыг чаа салгалдар депшилгениң болгаш хөгжүлдениң оруу-биле дидим базып орар.

Бүгү кижилерниң аразында социал талазы-биле чөптүг чоруктан болгаш ёзулуг дең эргеден төрүттүнген кижиниң төлептиг чоруун революстуг Кубадан бүрүн көрүп болур. Кижиниң эң эки сагыш-сеткили болгаш арга-шинээзи илереп шыдаар шак ындыг байдалда чурттап турар бис.

Латин Америкада өске-даа улустар бар, оларның аразында акы-дуңма Перу Республика онза ылгалып турар, олар боттарының бойдус байлактарын дедир эгидери, чөптүг чорукка үндезилеттинген экономиканың хөгжүлдези болгаш хамаарышпас чорук дээш демисежип турарлар. Национал бот-медерелдиң оттуушкуну болгаш депшилгелиг политика бо дипте бодунуң оруун тып турар. Бо диптиң дыка хөй чурттарында реаксылыг аңгылар болгаш империализм улустарның шимчээшкинин доктаадып шыдавас апарган болгаш эрге-чагырганы чүгле эң каржы күшке даянып тудуп турар дээрзин Чилиге Сальвадор Альендениң чазаан кара сагыштыы-биле дүжүр октааны база Уругвайда реаксылыг эргилде көргүзүп турар (ынчаарга ол ийи чурттарны моон мурнунда буржуаз конституцияга үндезилеттинген ёзу-чурумнуң үлегери деп санап, чижекке кирип турган болгай).

Бразилияны, Чилини болгаш Уругвайны үргүлчүнүң кара сагыштыг хилинчектээшкиннерин болгаш өлүрүкчү чоруктарын ажыглаар ёзулуг-ла нацисчи методтарның дузазы-биле уштап-баштап турар. Ынчалза-даа чаңгыс-даа ниитилел тургузуу үргүлчү-ле хилинчектээшкиннерге болгаш өлүрүкчү чоруктарга даянып туруп шыдавас. Эргелеп чагырыышкынның ындыг методтары төөгү талазы-биле шагда эргижирээн, ону улус чон кедизинде барып дөмей-ле узуткап чок кылыр.

Күштүг империалистиг ыйыышкын болгаш америк күрүнелерниң ат-алдарын оскунган организациязының шиитпирлери турзажок, Куба бо диптиң сес чурттары-биле: Канада, Мексика, Перу, Аргентина, Ямайка, Барбадос, Тринидад-Тобаго болгаш Гайана-биле дипломаттыг база найыралдыг харылзааларлыг. Экономиктиг блокада бисти дискек кырынга сөгүртүп шыдаваан, ол чүгле Каттышкан Штаттарның төөгүзүнден балалып читпес чүдек-бужар чорук бооп артар.

Амгы делегейниң тотчеглекчи болгаш дендии конаргак, сайзыраңгай капиталистиг ниитилелдериниң ажык-байлактары хожудаңгай чурттар-биле оларның боттарынга ажыктыг, дең эвес солчуушкунунуң ачызында өзүп көвүдээн. Ол сайзыраңгай капиталистиг чурттар делегейниң бөгүн таваржып турары дыка хөй улуг экономиктиг бергедээшкиннериниң тыптып келгениниң чылдагааны болган.

Колонияларны болгаш хамаарылгалыг чурттарны мөлчүп келгениниң түңнелинде эрткен үеде капитализмниң кижи төрелгетенге чедирген улуг когаралдарынга, массалыг өлүрүүшкүннерни болгаш үрегдээшкиннерни, хөй-хөй улустарның хожудаңгай болгаш ядыы-түреңги чоруун болдурган делегейни катап үлежири дээш бооп турган империалистиг дайыннарга ам бойдус курлавырларын чөптүг эвес, кайы хамаан чок тотчеглээр чорук немешкен. Бир эвес чоокка чедир-ле долгандыр турар бойдусту хирлендирбес дээш чогуур сагышты салып келген болза, ам ук чүүлге энергияның үнер дөстериниң амыдыралга эргежок чугула айтырыы болгаш өске-даа хөй бойдус курлавырларының чедишпейн барып болуру немешкен. Энергияның болгаш бойдус курлавырларының оон өске үнер дөстерин кижи амытан тургузуп билип албаан черден ол айтырыглар хевээр артар. Делегейниң чурттакчы чонунуң 70 хуузу чурттап турар чаа хөгжүп орар чурттар сайзыраңгай капиталистиг делегейге нефтиниң 60 хуузун, чес-холаның, демирниң, коргулчунуң, күгүрнүң болгаш ак-демирниң 50 хуузун, бокситтерниң 80 хуузун болгаш никельдиң 33 хуузун хандырып берип турар, ынчаарга боттары ол бүгү продуктуларның делегей бүдүрүлгезиниң чүгле 10-на хуузун ажыглап турарлар.

Чер бөмбүрзээниң чурттакчы чону оон өзүлдезиниң амгы темпилери-биле алырга чоокку 25 чыл иштинде 7 миллиард кижи чедер. Амгы делегейде чүс-чүс миллион кижилер тоттур чемненмейн турар. Төп Африканың дыка хөй чурттары кандаашкынның уржуунда бөгүн безин аш-чутка таварышкан. Чер реформазы чоруттунмаан Эфиопияның көдээ черлеринге 100 муң хире кижи өлүп хораан, ол-ла чуртта тараачыннар черден алган бүгү дүжүдүнүң 75 хуузун ук черниң хөлезини дээш төлеп турар.

Амгы үеде аъш-чем аймааның хөй-хөй продуктулары чедишпес бооп турар болгаш оон аңгыда нефть өртээниң көстүп көрбээн аартаашкынының болдурган энергетика кризизи база тывылган. Ам чайгылчак болгаш аңгадаачал апарган сайзыраңгай капиталистиг делегей ол бүгү байдалдарның тургустунганы дээш бүрүн харысалганы чүктээр ужурлуг. Хөгжүп орар хөй чурттар бодунда энергияның үнер дөзү чок болгаш чиг-этти, белен продуктуларны база үлетпүрнүң дериг-херекселдерин садып алыр ужурга таваржыр болганда, тургустунган байдалды таарыштыр шиитпирлээр деп канчаар-даа оралдашса, дыка берге чүүлдерге олар таваржыр апаар.

Капиталистиг делегейниң ат-сураа болгаш экономиктиг доктаамал өзүлдеге ооң аргалыының дугайы дээр эң чаа теориялар өлүмнүг согуушкунга таварышкан. Делегейниң экономиктиг кандыг-даа кризизиниң уржуктарындан бүгү чурттар кайы-бир хемчээлге когараар апаар, чүге дизе, олар шупту бот-боттарындан харылзаалыг, ынчалзажок социалистиг дем-каттыштырылгазы аңаа удур дээре белеткенген турар дээрзинге кандыг-даа чигзиниишкин чок. Бо бүгү чүүлдерни бистиң чонувус бүрүн билип турар болгаш бергелер чеже-даа нарын болза, оларга удур демисежир болгаш акы-дуңма социалистиг чурттар-биле бодунуң күжениишкиннерин холбаштырбышаан, бурунгаар хөгжүүр апаар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXIV съездизиниң хүлээп алганы Тайбыңның программазы база делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырар дээш Силерниң хууда шиитпирлиг күжениишкиннериңер ынчангаш онза чугула ужур-дузалыг бооп турар-дыр, эргим эш Брежнев.

Өндүр улуг Владимир Ильич Ленинниң үндезилеп тургусканы Совет күрүне бодунуң баштайгы хүннеринден эгелээш-ле тайбың дээш кезээде шиитпирлиг демисежип келген. Ынчаарга, Совет эрге-чагырга тайбыңның эрге-ажыынга бараан кылдыр делегей херектеринге салдар чедирер талазы-биле амгызы ышкаш, кажан-даа ындыг улуг аргаларлыг турбаан, чүге дээрге, күштерниң деңзигүүр байдалы делегейниң революстуг болгаш депшилгелиг шимчээшкиннинге амгы үеде ышкаш кажан-даа ындыг таарымчалыг турбаан.

Совет Эвилелиниң туруп турар фактызы болза империалистиг делегейниң агрессчи күштериниң дайынзырак өнчүк-чөңгээлиг үүлгедиглериниң оруунда моондак бооп турар дээрзин кандыг-даа шериг бөлүглежиишкиннеринге каттышпаан чурттарның Алжирге болган конференциязынга онзалап демдеглээн бис. Бир эвес Совет Эвилели турбаан болза, империалистиг делегейниң дайынзырак күштери өртемчейни шагда-ла катап үзерлеп, нефтилиг болгаш чиг-эттиң өске-даа кол хевирлери бар чурттарже халдап кирериндеи безин чалданмаан турар ийик.

Социализмниң идеалдарынга дүүшпес делегей чөрүлдээзиниң доктаамал кыжаныышкыны турбас тайбың келир үеге бодунуң эргелерин кижи төрелгетен камгалап шыдаар болгаш бүгү улустар кижи төрелгетенниң кайгамчык чаагай чүүлдерин бир дөмей хемчээлге ажыглап болурлар, дээрзинге идегелди күштерниң мындыг чаа деңзигүүр байдалы берип турар-дыр. Амгы делегейниң экономиктиг чидиг айтырыгларының байдалында боо-чепсекти эндере бүдүрери улустарның эң-не чугула амыдырал хереглелинге удур болгаш энтежир аргажок хоозун, тотчеглекчи, сарыыл чок чорук база кем-херек үүлгедиг бооп турар-дыр.

Бойдус курлавырлары болгаш аъш-чем аймаа кедергей чедишпейн, акшаның үнези кудулап, демографтыг частыышкыннар амгы үеде болуп, келир үеде база болгу дег байдалда чүс-чүс миллиард долларны чыл бүрүде чепсегленишкинге чарыгдаары кедергей сарыыл чок эвес деппе?

Делегей байдалының дүпкүүрлүг чоруун кошкадырынче болгаш боо-чепсекти эндере бүдүрерин соксадырынче угланган тайбыңның совет политиказын болгаш ССРЭ-ниң улуг күжениишкиннерин делегейниң бүгү улустары база эң-не сарыылдыг политиктиг ажылдакчылары ынчаңгаш бедик-биле үнелеп турар-дыр, эш Брежнев. Бистиң партиявыс, бистиң чонувус бо демиселге Силерни шиитпирлии-биле деткип, чедип алган чедиишкиннериңер-биле холбаштыр Силерге чүректиң ханызындан изиг байырны чедирип, бо орук-биле моон соңгаар-даа бурунгаарлаарын күзеп турар. Кижи төрелгетенниң чаагай чоруунга бараан кылдыр Ленинниң партиязының болгаш күрүнезиниң чорудуп турары бо шылгараңгай ажыл-чорудулга дээш амгы үениң салгакчылары, а ылаңгыя келир үениң салгакчылары Силерге кезээде өөрүп четтирер дээрзинге бүзүрээр бис.

Совет Эвилелин болгаш социализмни нүгүлдээрин оралдажыр кижилер эвээш эвес. Кижи төрелгетенниң төөгүзүнде эң баштайгы социалистиг күрүнени тургустунганының болгаш орус пролетариат хаанныг эрги империяга мөлчүкчү аңгы ниитилелин узуткап чок кылганының үезинден бээр бүгү делегейниң реаксылыг күштери өжээнзиреп, Совет эрге-чагыргага болгаш пролетариаттың идеологиязынга удур демиселди бар-ла шаа-биле чорудуп эгелээннер. Совет Эвилелиниң болгаш социализмниң чедиишкин бүрүзүн калчаалыы-биле нүгүлдээрин бужар-чүдек буржуаз пропаганда ол үеден бээр бичии-даа соксатпаан.

Капитализмниң үезинде өске улустар чүс-чүс чылдарның дургузунда кылган чүүлдерни ленинчи программа элээн каш он чылдарда херек кырында боттандыргаш, ССРЭ тиилелгелерни чедип алган тудум-на, революстуг идеяларның алдары болгаш салдары делегейге өскен тудум-на, реаксылыг күштерниң база оларның идеологтарының өжээнзирек чоруу улам кедереп турган.

Харын-даа революстуг шимчээшкинде безин мегечи чөөн үзелдиглер болгаш өскерликчилер бар бооп турар, олар марксисчи турушта бис деп чагдынмышаан, Совет Эвилелин нүгүлдеп, пролетаржы интернационализмге бужары-биле өскерликчи болуп, империализмниң эрге-ажыынга бараан бооп турарлар. Ынчаарга, Совет Эвилелин Гитлерден артык кым-даа нүгүлдевээн, Ленинниң тургусканы улуг күрүнени дорамчылаар болгаш узуткаар дугайын Гитлерден артык кым-даа күзевээн. Ынчалзажок шынныг херек күштүг, төөгү күштүг, Совет Эвилелиниң маадырлыы күштүг болган, ынчангаш нацистиг нүгүлдекчилерниң чевээниң кырында, нүгүлдүң бузундузунуң орнунда эң баштайгы социалистиг немец күрүне амгы үеде быжыгып, чечектелип турар.

Каттышкан Штаттардан 90 миль черде туруп турар Кубага чээрби чыл бурунгаар «коммунизм» деп сөстү чугаалап безин болбас турган, ынчан реакция болгаш мөлчүкчүлерге саттынган чалчалар Совет Эвилелин калчаалыы-биле нүгүлдеп турганнар. А бөгүн ССРЭ-ниң күш-ажылчы Кадыр болгаш Маскалыг маадырлыг болгаш өлүм чок Тугу-биле кожа өшпес сылдыстыг бистиң маадырлыг Тугувус бөгүн бо шөлде киискип турар-дыр, ынчаарга бистиң Тугувуста ол Сылдызывыс ынак Мартиниң тураскаалының баарында, Маркстың, Энгельстиң, Ленинниң, Масеонуң, Гоместиң, Чениң болгаш Камилонуң биске эргим үнелиг овур-хевирлериниң баарында кажангызындан-даа артык чырытыландыр болгаш чоргаары-биле чайыннап турар-дыр, миллион-миллион куба патриоттар Силерниң нүүрүңерде ССРЭ-ге шынчы найыралын, бодунуң ханы ынакшылын, бодунуң кезээ мөңгеде өөрүп четтиргенин илергейлеп турлар.

Төккен хан-даа, болдунган үүлгедиглер-даа, ыядыр нүүр чок күш-даа, бужар нүгүл-даа, эмге-сан чок когарал-даа, эзээргек колониализм-даа, идээргек империализм-даа социализмниң идеязынга удур туруп шыдаваан. Чөптүг идеялар чоннуң ортузунга, массаларга, ажыл-херекке боттанып, чаагай идея, дүрүм ёзугаар чүткүл чоннуң хан-дамыры-биле тудуш херээ болу бергенде, кандыг-даа бужар нүгүл, кандыг-даа дерзии, ханныг эрге-чагырга, реаксылыг кандыг-даа философия улус чоннуң тиилелгелиг базымын моондактап шыдавас.

Бо дугайында Совет Эвилелиниң байлак төөгүзү, бо дугайында бистиң бодувустуң кайгамчык чаагай төөгүвүс бисти өөредип турар-дыр. Чилиниң, Уругвайның, Бразилияның улустары, дерзии эрге-чагыргалардан, кулданыышкындан, мөлчүлгеден, нүгүлден азы чайгылыышкыннардан амгы үеде качыгдап турар бүгү улустар боттарының чырык хүнүн көре бээр дээрзинге кым чигзинерил, ынчаш? Ёзулуг бүгү революсчуларны сырый каттыштырар хүн чедип келир, хосталган бүгү улустар Куба болгаш ССРЭ ышкаш шак ындыг акы-дуңма найыралдыг апаар дээрзинге кым чигзинерил ынчаш? Интернационализмниң чидиг кызыл туктары делегейниң бүгү улустарының найыралын, акы-дуңма чоруун болгаш хосталгазын хей-аът киириптер хүн чедип келир дээрзинге кым чигзинерил ынчаш?

Чүс ажыг чыл бурунгаар, эрткен чүс чылдың эгезинде, колониалдыг дерзии эрге-чагырганың эң-не караңгы дүмбей үезинде даштыкыже үндүр шөлүткен бир куба шүлүкчү бодунуң Ада-чуртунуң эриктериниң кыдыы-биле эжиндирип бар чораш, төрээн чуртунуң келир үезинге ханы болгаш чайгылыш чок бүзүрел-биле мерген угааның мындыг шүлүктү бижээн:

Даг дег, улуг чалгыг-биле адааннашкан,
Далай эргээн салгын ышкаш, четпес чер чок—
Эргим Куба, хостуг чурт бооп догуннаар сен,
Ээремнерге чоргаар салдаар хорлуг бооп сен.

«Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!» деп өлүм чок лозунгун Маркс ынчан кыйгырбаан турган.

Хосталганың чырык оду ынчан кыпкалак турган, Кышкы ордуже халдаарынче кыйгырыышкан «Аврораның» дааштаашкыны ынчан дыңналбаан турган.

Ол шүлүк бижиттинген үеден бээр ам 150 чыл арай четкелек, ынчалзажок Ленинниң өстүргени, пролетарийлерниң улузу болгаш Мартиниң революстуг оолдары сырый мөңге найыралга эвилелдежип алгаш, бөгүн хостуг черде Маркстың тиилелгелиг лозунунуң адаа-биле акы-дуңма куспаанда сырый каттышканнар.

Ынчангаш тиилеттирбес бүзүрел-биле бөгүн: «Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!» деп эң ыткыр үн-биле йөрээл салыр ужурлуг бис.

Пролетаржы интернационализм делгерезин!

Кубаның болгаш ССРЭ-ниң аразында мөңге найырал делгерезин!

Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунистиг партиязы делгерезин!

Эш Леонид Ильич Брежнев делгерезин!

Төрээн чурт азы өлүм!

Бис тиилээр бис!

(Эш Фидель Кастро Рустуң чугаазын диңмиттиг, үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыннары хөй удаа үзе кирип турган).

* * *

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежнев сөс алырга, шөлге диңмиттиг, үргүлчүлелдиг йөрээлдер база катап чаңгыланып үнген.

Эш Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ чугаазы

Эргим эш Фидель Кастро!

Эргим эш Освальдо Дортикос!

Эргим куба өңнүктер!

Революсчу алдар бүргээн Кубаның черинге өөрүшкү-биле дүүн келдивис.

Куба найысылалдың бисти чылыы-биле уткаанынга, куба улус-биле, куба революцияның маадырлары — оларның удуртукчулары-биле баштайгы ужуражылгаларга өөрүп тур бис.

Кубада эң баштай келгеним бо, моон мурнунда маңаа келирин күзеп чораан мен. Москвага ужуражыышкыннар үезинде Фидель болгаш өске-даа куба эштер бодунуң төрээн чуртунуң дугайында меңээ хөй чугаалап турганнар. Ынчалза-даа карак-биле көрүп таныжары черле эки.

Бистиң Коммунистиг партиявыс, бистиң улузувус, бистиң чуртувус дугайында маңаа чугаалаан чылыг сөстер бисти хөлзетти. Ол дээш эш Фидельге болгаш силерниң шуптуңарга чүректиң ханызындан четтирдивис, эргим өңнүктер!

Американың бирги социалистиг күрүнезиниң хамаатыларынга Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединден, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумундан болгаш Министрлер Чөвүлелинден, бүгү совет улустан акы-дуңманың изиг байырын дамчыдарын чөпшээреп көрүңер!

Эргим өңнүктер! Девискээриниң болгаш чурттакчы чонунуң санының талазы-биле Куба улуг чурттарга хамаарышпас. Ынчалза-даа амгы бүгү делегей амыдыралынга ол улуг, харын-даа эң өскү черниң ээлеп турар деп чугаалап болур. Кубаны бүгү делегей эки билир. Кубага ооң өңнүктери ынак, дайзыннар ону көөр хөөн чок, ооң хөгжүлдезин миллион-миллион кижилер чүүлдүгзүнүүшкүн болгаш дем каттыжыышкыны-биле көрүп турар.

Ол чүге ындыгыл? Ооң чылдагааны чаңгыс: Кубага социалистиг революция тиилээн. Куба — бөмбүрзектиң барыын талазында бирги социалистиг чурт. Ооң төөгү талазы-биле ролю болгаш төөгү талазы-биле харысалгазы ында.

Силерниң улузуңарның хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш чүс-чүс чылдардагы демиселиниң тиилелгези болган куба революция Кубаның бодунда боттуг чүүлдерге үндезилеттинген. Ол «бодунуң» болгаш даштыкы дарлакчыларга удур улустуң удурланыышкынының частыышкыны болган. Ооң-биле чергелештир Кубага тиилелгелиг социалистиг революцияның төөгүзү — бүгү чурттарга болгаш улустарга чаңгыс аай ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлуларының дедир эгиттинмезиниң база бир көскү бадыткалы-дыр.

Бөгүн Кубаның төөгүзүнүң алдарлыг чылдарының дугайын чугаалап тура, силерниң революцияңарның маадырлыг тук тудукчуларының дугайын албан чугаалаар апаар. Кадыг-дошкун диктатор ёзу-чурумнуң байдалынга бөлүк демиселчилер, дарлакчыларга удур демисежип кирген, олар улус массаны боттарының идеязы-биле чепсеглээн болгаш тиилелгелиг демиселче оларны көдүрүп үндүрген. Ол дээрге ёзулуг өндүр улуг маадырлыг чорук болган.

Фидель болгаш ооң соратниктери бодунуң чонунуң күзел-соруун болгаш чүткүлүн шынныы-биле билип турганнар. Тура халыышкынче көдүрүлген эвээш санныг армия сан талазы-биле ону он-он катап ажып турар чепсектиг күштерлиг реаксылыг ёзу-чурумну тиилээни дээрге ол ёзулуг-ла улусчу революция болган деп чүвени көргүзүп турар. Улустуң талазындан идепкейлиг деткимче чок турган болза, ол болдунмас ийик.

Куба революцияның удуртукчуларының эрес-маадырлыг чоруунуң өндүр чаагайы хостуг Кубаның хөгжүлдезиниң шын оруун тодарадып шыдаары болур. Ук орук ленинчи өөредигге үндезилеттинген. Кубаның Компартиязы Улуг Октябрьның дуржулгазын, социализмниң өске чурттарга хөгжүлдезиниң элээн каш он чылдардагы дуржулгазын чогаадыкчы ёзу-биле ажыглап турар.

Куба революция тиилээнден бээр 15 чыл болган. Ол эвээш эвес хуусаа, чүге дээрге революциялар шапкын болгаш деңдески хөгжүп турар болгай. Ынчангаш Кубада чаа тургузугга хамаарыштыр ам ооң чалы чылдарының дугайында эвес, харын оон өзүп доруккаанының дугайын чугаалаар апаар ийик деп бодаар-дыр мен.

Улуг болгаш нарын сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээн силер. Чурттуң иштинде аңгы дайзыннарының удурланыышкыны шиитпирлии-биле чылча шаптырган. Кубаның экономиктиг блокада-биле кызамдаарының оралдажыышкыннарын чок кылган. Республиканың даштыкы айыыл чок чоруу быжыккан. 1961 чылда интервентилерни чылча шапканы, боттарының удуртукчуларын долгандыр улустуң каттышканы, социалистиг Кубаның камгалалының быжыкканы, социализмниң акы-дуңма чурттары-биле ооң бүгү талалыг харылзааларының калбарганы — бо бүгү куба революция быжыккан болгаш Ленинниң чугаалааны-биле алырга, ол амыр эвес, чүге дээрге ол бодун камгалап шыдап турар дээрзин делегейге бүзүрелдии-биле көргүскен.

Силерниң революцияңарның сорулгалары ылап болгаш тодаргай. Ол чүл дээрге — ёзулуг национал хосталга, даштыкы болгаш чурт иштиниң дарлакчыларының тергиидээшкиниң чок кылганы, ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эрге-чагырганы тургусканы, күш-ажылчы чоңга хостуг болгаш идепкейлиг амыдыралды хандырганы, азы социалистиг ниитилелди тургусканы болур-дур.

Ук сорулгалар куба улуска оларның амыдыралының ужур-утказы апарган. Ону чедип алыр дээш кубалар эрес-маадырлыы-биле ажылдап турар, оларны каража-когаралдар-даа коргутпайн турар, боттарының аас-кежиктиг келир үезин боттары тургузуп турарын олар эки билир.

Хосталганың ортулуунда эрткен чылдарда чедип алдынган чедиишкиннер тодаргай.

Куба даштыкы монополияларның ээлел чери эвес апарган болгаш бодунуң салым-чолун бир-ле дугаар боду тодарадып турар апарганы барымдаа болбас бе? Барымдаа-дыр, эштер! Кубада кым-даа өскениң күжүн дарлаарының күсели-биле чурттавайн турары барымдаа болбас бе? База барымдаа-дыр!

Капитализм сайзыраңгай чурттарда ажылчы чоннарга безин берип шыдавас шак ындыг социал кежиктерни ам Кубаның улузу чедип алганы барымдаа болбас деппе? Ажыл чокталыр чорукту узуткааны, бүгү-ниити халас өөредилге, халас медицина хандырылгазы дээш өске-даа хөй-хөй чүүлдер дугайын чугаалап турарым бо. Ол бүгү дээрге маргылдаа чок барымдаалар-дыр, олар канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг.

Эрги чүүлдерни буза шаварының болгаш чаа хевирлерни дилеп тыварының чайлаш чок болгаш чугула үези план ёзугаар боттуг тургузуушкуннуң үе-чадазынче шилчээн, хөгжүлдениң шак ындыг чадазын силерниң ниитилелиңер ам чедип алган. Партийжи, күрүне болгаш ажыл-агыы тургузуушкуну социалистиг шылгаттынган үндезинге бүзүрелдии-биле хөгжүп олурар. Кубаның алдарлыг Коммунистиг партиязының келир чылын болур бирги съездизинге ам эгелээн белеткел үстүнде чүүлдерниң база бир илерээшкини болур, совет коммунистер, бистер аңаа чүректиң ханызындан улуг чедиишкиннерни күзеп турар бис.

Эштер! Европаның болгаш Азияның социалистиг чурттарында бодунуң өңнүктеринден Куба муң-муң километр ыракта туруп турар. Ынчалзажок революстуг Куба кажан-даа чааскаанзыраваан болгаш кажан-даа чааскаанзыравас, социалистиг интернационализмниң алыс бүдүжү ындыг. Куба болза, акы-дуңмалышкы чоруктуң, эштежилгениң болгаш бот-бодун ак сеткилдиг деткижериниң ёзузу-биле сырый каттышкан күрүнелерниң улуг өг-бүлезиниң хайныгып турар амыдыралының идепкейлиг болгаш хүндүлүг киржикчизи болуп турар.

Куба ам — Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүнү. Акы-дуңма чурттар-биле ооң кады ажылдажылгазы быжыгып турар. Ужуражылгалар, харылзаалар, дуржулга болгаш санал-онал солчулгазы. ооң иштинде ол чүүлдерни эң бедик деңнелге кылыры-даа улам-на удаа-дараа болуп турар апарган. Ол бүгү чүүлдер Кубаны улам-на күштүг болдуруп турар. ол бүгү чүүлдер делегейниң социалистиг системазының улам ыңай чедиишкиннерлиг болурунга идигни берип турар-дыр, эштер.

Колониалдыг тергииделден хосталган болгаш улустарның хосталгазы дээш империализмге удур демиселге ам улам-на улуг рольду ойнап турар апарган ындыг чурттарның аразында Кубаның ат-алдары кайы хире бедик болуп турарының дугайын база-ла чугаалавайн барып болбас. Кубаның хостуг, хамаарышпас хөгжүлдезиниң дуржулгазы хөй-хөй чурттарда болгаш хамыктың мурнунда Латин Америкада дарлаткан болгаш мөлчүткен кижилерниң чүректеринге идегелди быжыглап турар.

Хөй-хөй бергелерлиг болгаш маадырлыг эрткен үелиг, хайныышкынныг амгы үелиг база — ону бүзүрел-биле чугаалап болур — улуг-чаагай келир үелиг бо магалыг, чырыткылаңчак болгаш бот онзагай чүүлдүг диптиң салым-хуузунуң дугайын маңаа, Кубага, кижи чайгаар-ла бодап кээр-дир.

Латин Американың улустарының хосталга дээш демисели ам чүс чыл ажыг төөгүлүг болуп турар. Ол демиселдиң маадырлары — Симон Боливарның, Бернардо О'Хиггинстиң, Хосе Мартиниң аттарын он тоску чүс чыл өлүм чок болдурган. Эмилиано Сапатаның, Аугусто Сандинонуң, Че Гевараның, Камило Сьенфуэгостуң, Сальвадор Альендениң болгаш чоннуң херээ дээш өске-даа хөй-хөй шылгараңгай демиселчилерниң аттарын чээрбиги чүс чыл төөгүнүң хүндүлел дептеринге мөңгези-биле киир бижээн. Бистиң дайынчы өңнүүвүс, Куба социалистиг революцияның баштыңчызы эш Фидель Кастронуң адын чүгле Латин Америкада эвес, харын өске диптерниң-даа улустары эки билир.

Латин Америкага хосталгалыг демиселдиң магалыг көдүрлүүшкүннери-даа, маадырлыг чоруктары болгаш тиилелгелери-даа болгулап тургулаан. Ынчалзажок аштырыышкыннар, патриоттарны болгаш революсчуларны хан төгүүшкүнү-биле каржы-дошкун базар чорук-даа болуп тургулаан. Дуржулга мынчаар бүзүрелдии-биле өөредип турар: империализмниң болгаш ооң чалчаларының туруштары айыылга таваржы берген ындыг черлерге буржуазия «демократия» болгаш «хостуг оран» дугайында бодунуң пропагандисчи чулчуруушкуннарын көңгүс уттуптар, ол кандыг-даа күчүлээшкинни, кандыг-даа каржы-дошкун чорукту кылырындан чалданмас апаар. Сөөлгү чылдарның болуушкуннары, Чилиге хан төгүүшкүннүг фашистиг эргилде, Латин Американың өске чамдык күрүнелеринде реакцияның халдаашкыны ол дугайын тодаргайы-биле чугаалап турар-дыр.

Ынчалзажок эрткен үениң кичээндириглеринден чүү-даа хей барбас. Ынчангаш, ылаңгыя Чилиниң улусчу чаңгыс эп партияларының эрге-чагыргага киргениниң дуржулгазын хосталга болгаш национал хамаарышпас чорук дээш демиселчилер ажыглаар апаар дээрзи чигзиниг чок.

Империалистиг парлалганың ол дугайын чулчуруурунга ынак болуп турары ышкаш, революцияны кайы-бир черниң «пропагандазы» азы «хоралакчы ажыл-чорудулгазы» өскүдүп үндүрүп турар эвес-ле болгай. Революцияны амыдыралдың боду, улустарның таварышканы амыдыралдың шыдажыр арга чок байдалдары өскүдүп үндүрүп турар. Революцияның эң-не ханы болгаш узуткаттынмас дөстери ында. Ынчангаш депшилгениң оруунга шаптыктаар, хосталгаже чүткүлдү өлүрүкчү чоруктуң база каржы-дошкун аажылаашкынның дузазы-биле базар дээр кандыг-даа оралдажыышкыннар чүгле улус массаларның өжээн-килеңин күштелдирип болур.

«Контрреволюцияны экспорттаар» дээн кандыг-даа оралжыышкыннарны, революсчу чоннуң хамаарышпас чорукче тура-соруун базар сорулга-биле даштыкыдан кандыг-даа холгаарлаашкыннарны болдуруп болбас, харын оон туржук айыылдыг үүлгедиишкин үнүп болур деп. Совет Эвилели санап келген болгаш санап-даа турар. Ооң-биле бир дөмей, коммунистер база-ла «революцияны экспорттаарының» талалакчылары болбайн турарлар. Революция кайы-бир чурттуң иштики байдалындан өскүп үнер. Революцияның канчаар база кажан өскүп үнери, ол үеде кандыг хевирлерни болгаш аргаларны ажыглаан турары — ол дээрге ук чурттуң чонунуң бодунуң херээ-дир.

Латин Американы ап көөр болза, ооң төөгүлүг перспективазы бүгү кижи төрелгетенниң хөгжүлдезинден аңгылаттынмас, ол дээрге хосталганың, хамаарышпас чоруктуң болгаш социал депшилгениң перспективазы болур дээрзинге бистер бүзүреп турар бис. Совет Эвилели болза, Латин Америка чурттары делегей амыдыралынга улам-на идепкейлиг киришкен турзун, оларның хамаарышпас чорук дээш үнү делегей аренаазынга улам-на бүзүрелдиг чаңгыланган турзун дээрзиниң талалакчызы болуп турар. Ол чорук тайбыңның база күрүнелерниң дең эргелиг кады ажылдажылгазының херээнге ажыктыг болур дээрзинге бүзүреп турар бис.

Бистиң хүннеривисте бүгү делегей шимчээшкинде туруп турар. Хайныышкынныг болуушкуннар бирде бир, бирде өске дипке өскүп үнүп турар. Ол болуушкуннар бодунуң характериниң талазы-биле бир дөмей эвес чамдыкта харын чөрүлдээлиг болуп турар. Ынчалзажок делегей хөгжүлдезиниң кол-кол угланыышкыннары тодаргай. Делегейниң социалистиг системазының күчүзү болгаш бүгү делегейниң салым-хуузунга оон салдары хажык чок өзүп турар. Улустарның хосталгалыг демисели тиилелгени улай-улай чедип ап турар. Янзы-бүрү ниитилел тургузуглуг күрүнелерниң тайбың кожа-хелбээ догуннаарының ленинчи идеязы улустар аразының харылзааларынга улам-на бадыткаттынып турар.

«Кижи төрелгетенниң келир үези — ол дээрге тайбың-дыр» — деп, Кубаның алдарлыг оглу Хосе Марти чугаалаан. Ооң ыңай ооң немеп чугаалааны болза: «Чөрүлдээлерни шиитпирлээрниң бирги чепсээ кылдыр дайынны ажыглап турган үе тургулаан. Бөгүн дайын сөөлгү арга-дыр. Даарта дайын кемниг херек үүлгедиишкини апаар».

Мартиниң ол чугаалааны «даарта» ол дээрге, бистиң бөгүнгү хүнүвүс-түр! Улуг Ленинниң чагыгларын барымдаалавышаан, Совет Эвилели, ооң Коммунистиг партиязы болгаш социалистиг өске-даа чурттар база акы-дуңма партиялар тайбыңга ынакшылдыг бүгү-ле күштер-биле кады, агрессчи дайыннарны кижи төрелгетенниң амыдыралындан кезээ-мөңгеде чайладыр дээш, быжыг тайбың дээш быжыг туруштуг демиселди бөгүн чорудуп турар.

Бистер пацифистер эвес бис. Бистер тайбыңны канчап-даа тургаш чедип алыр дээш база чурттарның иштинде болуп турар социал-политиктиг чорудулгаларны кандыг-бир янзы доктаадыры дээш туржуп турар эвес-ле болгай бис.

Бистиң билип турарывыс-биле алырга, тайбың — ол дээрге социалистиг чурттарның улустарының чаа ниитилелди даштыкыдан кандыг-бир шаптыктаашкын чокка тургузар эргезин чугаа чокка хүндүлеп көөрү-дүр. Ол дээрге күрүне бүрүзүнүң, улус бүрүзүнүң тускай догуннап база хамаарышпас хөгжүүр эргезин чугаа чокка хүндүлеп көөрү-дүр.

Тайбыңны бистиң билип турарывыс-биле алырга — ол дээрге империалистиг агрессияга удур демиселге төөгүлүг тиилелгени чедип алган Вьетнам улуска бодунуң национал тура-соруун боттандырар арганы хандырары-дыр; ол дээрге Париж дугуржулгазын амыдыралга шынгыы боттандырары, реакцияның Мурнуу-Чөөн Азияга байдалды экижидерин үрээр дээн кандыг-даа оралдажыышкынынга шынгыы ойтур шавыышкынны бээри-дир.

Тайбыңны бистиң билип турарывыс-биле алырга — ол дээр-

(Уланчызы 3-кү арында).

КУБА-СОВЕТ НАЙЫРАЛДЫҢ КАЙГАМЧЫК ИЛЕРЕЛИ

(Төнчүзү. Эгези 1-ги, 2-ги арыннарда).

ге израиль агрессияның халдааны араб улустарның кызып болбас хоойлу ёзугаар эргелерин катап тургузары, Чоокку Чөөн-чүк кризизин боттуг болгаш быжыы-биле шиитпирлээри-дир.

Совет Эвилели чогумна ол дээш быжыг болгаш чайгылыш чок туржуп турар. Женеваның тайбың конференциязының ажылының эгелээни-биле холбаштыр шериглерни бот-боттарындан ырадыр чорудар дугайында Египет биле Израильдиң аразында чедип алдынган дугуржулга — ол болза чогумчалыг базым-дыр. Ынчалза-даа ол чүгле дайынга хамаарышкан, дайын чорудулгаларынга киришкен араб чурттарның амдызында чүгле чангызынга хамаарышкан чамдык-кезик хемчег-дир. Аңаа доктаап каап болбас болбайн аан.

Женева конференциязы бодунуң кол сорулгазын: политиктиг аайлап таарыштырылганың үндезини-биле шиитпирлээрин, Чоокку Чөөн-чүкке быжыг тайбынны тургузарын чедип алыр ужурлуг.

А ол сорулга 1967 чылда эжелеп алганы бүгү араб девискээрлерден израиль шериглерни үндүрген болгаш Палестинаның араб улузунуң дүрүм ёзугаар эргезин хүндүлээн таварылгада чүгле ынчаан чедип алдынар. КНО-нуң Чоокку Чөөн-чүк талазы-биле шиитпирлери ооң бүгү кезектеринге эң-не кыска хуусаада бүрүн күүсеттинген турар ужурлуг. Совет Эвилели бо чугула херекке идепкейлиг салыышкынны киирип келген болгаш киирер-даа.

Тайбынны бистиң билип турарывыс-биле алырга — ол дээрге, күрүнелер аразында маргылдаалар болгаш чөрүлдээлер кайы хире-даа нарын болгаш ханы болза, оларны дайын күжү-биле шиитпирлээринден ойталаары-дыр. Ол дээрге, бүгү чурттарның аразынга дең эргелиг, үре-түңнелдиг кады ажылдажылгага таарымчалыг байдалды тургузары-дыр.

Азы өскээр чугаалаарга, бүгү улустарның эрге-ажыктарынга, нииитилел депшилгезиниң эрге-ажыктарынга дүүшкен быжыг, чөптүг тайбың дээш туржуп турар бис.

Ийи системаның аразында харылзааларны тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның принциптеринге тургузар талазы-биле Совет Эвилелиниң саналын капиталистиг делегейниң күрүне ажылдакчылары үр үениң иштинде тооп көрбейн турган. Олар баштайгы социалистиг күрүнени интервенцияның дузазы-биле базарын, ону экономиктиг болгаш политиктиг блокада-биле боой тударын оралдажып турганнар. Олар Совет Эвилелин улуг дайынга чылча шаварын идегеп турганнар. Олар бисти болгаш социалистиг өске-даа чурттарны «соок дайын-биле» коргудар деп бодап, «күш дегээриниң» политиказының дузазы-биле биске боттарының тура-соруун күткүүрүн оралдажып турганнар. Ынчалза-даа ол бүгү оралдажышкыннар хей болган. Совет Эвилели болгаш делегейниң бүгү социалистиг системазы күчүлүг, тиилеттирбес күш болу берген.

Адак сөөлүнде кээп капиталистиг делегей шынны херек кырынга хүлээп көөр ужурга таварышкан. Ол капитализм биле социализмниң аразында төөгү маргылдаазын дайын-биле шиитпирлээр арга чогун хүлээп көөр ужурга таварышкан. Ынчангаш ындыг байдалдың үезинде, буржуаз чурттарның чүвениң алызын бодаар удуртукчулары социалистиг чурттарның тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дугайында саналынга харылзаары чүүлдүг деп көре бергеннер.

Ооң түңнелинде, сөөлгү чылдарда Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның Франция, ГФР, Каттышкан Штаттар, а ол ышкаш чамдык өске-даа буржуаз күрүнелер-биле харылзааларынга чогумчалыг эргилде болган.

Социалистиг күрүнелерниң чайгылыш чок болгаш идепкейлиг тайбың политиказы кижи төрелгетенниң салым-чолунга көңгүс чугула Европа ышкаш диңке улам-на көскү түңнелдерин берип турар. Бистиң чурттарывыстың тайбынга ынакшылдыг бүгү күштер-биле кады чээрби беш чылдар дургузунда чедип ап келген чүүлдериниң дыка хөйү ам болдунар аргалыг болган. Кол-ла чүве — Европада дайын соондагы кызыгаарларның хажыттынмас чоруу болгаш социалистиг немец күрүне — Герман Демократтыг Республиканың хамаарышпас чоруу калбаа-биле херек кырында хүлээп көрдүнген болур. Бо чорук Европага реваншизмниң калчаараашкынын болдурбазынга, байдалды катап чидиглендирбезинге, чаңгыс сөс-биле чугаалаарга, ёзулуг-ла быжыг тайбың байдалды тургузарынга кончуг чугула.

Ынчалза-даа тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дээрге, күрүнелер аразында, ылангыя ийи социал системаның аразында маргылдааларны дайын аргазы-биле шиитпирлевес дээрзин чүгле хүлээп көөрү-биле кызыгаарланмайн турар. Бүгү күрүнелер аразынга идепкейлиг болгаш үре-түңнелдиг кады ажылдажылганың эргежок чугулазынга бүзүрел бистиң хүннеривисте улам быжыгып турар.

Бо идея хамыктың мурнунда чүгле Европага дазылданып эгелээнин билип алыры берге эвес. Чүге дизе, делегейниң ийи системазының күчүлүг чепсектиг күштери чогум-на ында бот-боттарынга удур туруп турар болгай. Массалыг узуткаашкынның амгы үедеги чепсээн ажыглаан дайынны өскүдер чорук кайы хире утаан-карыыл чок халап болурун чогум-на Европага көскүзү-биле билдингир болуп турар.

Ол бүгүнү хүлээп көрген чорук Совет Эвилелиниң болгаш камгаланыышкынның Варшава Керээзиниң талазы-биле ооң эвилелчилериниң инициативазы-биле төрүттүнген, амгы Европаның улустарының амыдыралында эң чугула ийи эгелээшкинниң үндезини болган. Айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга айтырыгларының талазы-биле ам доостур чадазынче чоокшулап турар нииити европа чөвүлел хуралының, а ол ышкаш төп Европага чепсектиг күштерни болгаш чепсегленишкинни кызырар дугайында чоокта чаа эгелээн чугаалажышкыннар дугайын чугаалап турарым ол.

Нииити Европа чөвүлел хуралының сорулгазы—ол дипте политиктиг чавырлышкынны болгаш ооң ажыткан болдунар аргаларын быжыглаары, тайбың политиказының, экономиканың, эртемниң болгаш культураның талазынга Европа күрүнелериниң үр үениң кады ажылдажылгазынга быжыг үндезинни тургузары болур. Венада эгелээн чугаалажышкыннарның сорулгазы болза—Европага шериг үскүлежиишкиннериниң айыылын чайладып база камгалалга чарыгдалды кызырып тургаш, Европаның улустарынга чавырлышкынның тодаргай үре-түңнелдерин хандырары болур.

Бо чугула эгелээшкиннерге киржип турар Совет Эвилели болгаш социалистиг өске-даа чурттар олар бүрүн чедиишкинниг доостурунче сеткил-сагыжының ханызындан оралдажып турар. Бис бүгү таларга таарымчалыг боттуг, тайбынның херээнге база дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарынга ажыктыг шиитпирлерни дилеп тывары идепкейлиг чорудуп турар бис. Бир эвес оларның сөзү-биле алыр болза, Женевада болгаш Венада чугаалажышкыннарның бүгү өске-даа киржикчилери база-ла ону кылып турар. Ынчалза-даа херек кырында чамдык чурттарның туружунда ооң өске байдалдың илереп турары чоорту тодаргай болуп кел чоруур.

Оларның дугайында мээң көргүскеним чүүлдер чүгле чугаалажышкыннарга эвес, харын база өске-даа чугула херектерге база хамааржып турар. Чамдык кижилер өйү келген айтырыгларны шиитпирлээрин янзы-бүрү чылдактар-биле саададып турар. Чугаалажып турар херектерге кандыг-даа хамаарылга чок чүүл-бүрү тайылбырларны болгаш «негелделерни» тургузуп турар. Харын өске күрүнелерниң иштики амыдыралын ажыы-биле холгаарлаашкыннарның оралдажышкыннарынга безин чедип турар. Реаксылыг пропаганда делегей байдалын дорайтадып баксырадыры-биле херек кырында нүгүлдээшкинни нептередип, кижилерни аймаазырадып төөредири-биле сезиглээшкиннерни тарадырын оралдажып турар. Чамдык шериг-даа база хамааты-даа политиктиг ажылдакчылар чепсегленишкиннерни эндере бүдүреринче кыйгырыгларны салып болур деп санап турар. А чепсектиг күштерни кызырар дугайында вена чугаалажышкыннарынга НАТО-нун чамдык чурттары чөптүг болгаш дең эргелиг дугуржулганы социализм чурттарының камгаланыр аргаларын чаңгыс талалыг эвээжедиринге чедирги дег ындыг дугуржулга-биле солуурун иледе-ле оралдажып турар.

Бо бүгү болуушкуннар кичээндириглиг болдуруп турар. Олар дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарынче болгаш тайбыңны быжыглаарынче социалистиг чурттарның чазактарының чарлааны угланыышкын-биле дүүшпейн турар.

Маңаа холбаштыр чүнү чугаалап болурул? Бир эвес ындыг хөделиишкиннерни бистиң принциптеривиске болгаш амыдыралчы эрге-ажыктарывыска когараалдыг кылдыр чангыс таланың кандыг-бир ажыктыг чүүлдерин бодунга чедип алыр идегел-биле Совет Эвилелинче болгаш социалистиг өске-даа күрүнелерже ыйыышкын кылырының чепсээ кылдыр бодап алган чүве болза, ол дээрге хоозун бодал-дыр. Бүгү кижилерге ол билдингир болган турар ужурлуг. Бир эвес ол бүгү-биле кандыг-ла бир чугула чүүлдү чажырып чаап турар болза, а тодаргайлаарга, делегей байдалының экижээнинге шаптыктаар, «соок дайынның» сагышка чаагай эвес болуп арткан үелеринче делегейни дедир тыртар, чепсегленишкиннерни эндере бүдүрерин идегээр болза, херек ооң-даа артык шыңгыы болур.

Ам капиталистиг чаңгыс-даа күрүне дүшкүүрлүг чоруктуң чавырылдырыышкынының болгаш тайбың кады ажылдажылганы калбартырының удурланыкчызы болуп ажыы-биле хөделбейн турары характерлиг. Ол база-ла билдингир: бистиң үевисте тайбыңның идеялары кижилерниң медерелинде дыка хандыр сиңниккен. Ынчалза-даа тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның быжыкканынга таарзынмас күштер болгаш ам-даа эвээш эвес күштер бар болгаш олар чамдык салдарлыг болуп турар. Империализм бодунуң агрессчи бүдүжүн база-ла өскертпээн.

Дүшкүүрлүг чоруктуң чавылдырышкынының политиказы биче эвес чедиишкиннерни чедип алган, ынчалза-даа делегей ам-даа дүвүрээзиниг. Чепсектиң, хамыктың мурнунда ядролуг чепсекти мөөңнеп чыыры болгаш сайзырангайжылары үргүлчүлевишаан. Ындыг байдалдың айыылы тодаргай. Канчаарга-даа бир эвес ядролуг дайынның айыылын бүрүн чайладыр болза, чүгле ол таварылгада кижи төрелгетенниң келир үезин идегелдиг хандырып болур. Чепсегленишкинниң дужурериниң, делегей харылзааларынга күштерни ажыглавазының, ядролуг чепсекти хоруурунуң айтырыгларының талазы-биле Совет Эвилелиниң КНО-га киирген сураглыг эки саналдары чогумна харын олче угланган. Ол саналдарны амыдыралга боттандырар арганы чамдык күрүнелерниң туружу ам-даа бербейн турарынга чүгле хараадап болур.

Эрткен чылдың июньде дээди деңнелге болган совет-америк чугаалажышкыннарының түңнелинде бо айтырыгның талазы-биле буруңгаар улуг базым кылдынган. Ядролуг дайынны болдурбас дугайында эрткен чылдың чайынында ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың аразынга ат салган дугуржулганы ынчаар айтып тур мен. Ону ядролуг дайынның айыылын кошкадырынче эккел чоруур идегелдиг баштайгы медээ деп чугаалап болур. Херектиң ужуру болза Совет Эвилелинге, ооң эвилелчилеринге болгаш өске-даа чурттарга удур ядролуг чепсекти болгаш черле күштерни АКШ ажыглавас деп хүлээлгени бодунга алган-на болгай. Ындыг янзылыг хүлээлгени Совет Эвилели бодунга база алганы билдингир болбайн аан. Ындыг дугуржулга социалистиг бүгү чурттарның, оларның айыыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга дүгжүп турар деп санап турар бис.

Бо дугуржулга черле, бүгү улустарның эрге-ажыктарынга база дүгжүп турар, чүге дээрге, массалыг узуткаашкынның амгы чепсектерин ажыглаан делегей дайыны ажыктыг чүүлдү кымга-даа бербес.

Совет-америк харылзааларның чогумчуурунуң эгелээн чорудулгазы өске-даа чугула сорулгаларны чедип алырынга дузалаан ол фактызы чигзиниг чок, ол сорулгалар дээш социализм чурттары болгаш тайбың эргим үнелиг бүгү кижилер шагдан бээр демисежип келген болгай. Вьетнамга дайынны доозар болгаш оортаан америк шериглерни үндүрер дугайында париж дугуржулгазын ынчаар чугаалап тур мен. Чоокку Чөөн чүкте дайынны соксатканын болгаш Чоокку Чөөн чүктүң чөрүлдээлерин тайбың таарыштыр шиитпирлээр дугайында чугаалажышкыннарның эгелээнин база ынчаар чугаалап тур мен.

Мынчангаш совет-америк харылзааларның экижип эгелээни бүгү-нииити тайбынга ажыктыг деп чугаалап болур. Өске тала база-ла ындыг болурун барымдаалааш, АКШ-биле харылзааларга бистиң ындыг принципиалдыг шугумувусту моон соңгаар-даа удуртулга болдурар бис.

Сөөлгү чылдар делегей амыдыралынга хөй таарымчалыг өскерилгелерни болдурган деп нииитизи-биле чугаалап болур, эштер. Ооң түңнелинде кижи төрелгетен сагыш ажыдыр тынып, быжыг тайбынга идегел быжыккан. Бо чорудулга моон, соңгаар-даа ынчаар уламчылаар дээрзин бодап турар бис. Сорулга болза дүшкүүрлүг чоруктуң чедип алдынган чавылдырышкынын дедир ээлдирбезинде болуп турар. Ол дугайында тайбынга ынакшылдыг күрүнелерниң, тайбынга ынакшылдыг бүгү күштерниң пудургу, идепкейлиг демисели эргежок чугула.

Бистиң үеде делегей политиказының айтырыгларын, хамыктың мурнунда дайынның болгаш тайбыңның айтырыгларын шиитпирлээринге улус массаларының ролю кажангызындан-даа артык улуг. Улустар быжыг тайбыңны, хандыртынган айыыл чок чорукту негеп турар. Үш ай мурнунда болган, 143 чурттуң төлээлери киришкен, тайбынга ынакшылдыг күштерниң бүгү-делегей конгрези ону тодаргай бадыткаан.

Амгы байдалдарда улустарның күзел-соруун барымдаалаан, тайбынга ынакшылдыг кижи төрелгетенниң алыс күзелдерин херек кырынга илерейлеп турар чүгле ындыг даштыкы политика чедиишкинниг болур деп чүве улам-на тодаргай болуп бар чоруур. Чогум-на харын социалистиг чурттарның политиказы, кара сагыштыг кордалдардан хостуг, ак сеткилдиг политика болур. Кижи төрелгетенниң кажангызындан артык быжыг тайбыңче чоокшулааны болза, ол дээрге хамыктың мурнунда социализм чурттарының шиитпирлиг болгаш чайгылыш чок күжениишкиннериниң түңнели-дир деп, шуут чугаалаар херек.

Эргим куба өңнүктер! Бистиң ужуражышкынывыс, нииити херек дээш демисел талазы-биле эштерниң болгаш соратниктерниң ужуражышкыны бистиң чуртувус канчаар чурттап, совет улус чүнү ажылдап, бодунуң мурнунга кандыг сорулгаларны тургузуп турарын кыска-даа бол чугаалап бээрин хүлээдип турар-дыр.

Силер билир болгай силер, бис бодувустуң бүгү күш-ажылывысты, бүгү сагыш салыышкынывысты болгаш күжениишкиннеривисти коммунистиг нииитилелди тургузарының улуг херээнге турасқаадып турар бис. Ол болза кижи төрелгетенниң төөгүзүнге коммунизмни тургузарының херек кырында баштайгы дуржулгазы болур. Ол—канчаар-даа аажок улуг, харысалгалыг болгаш нарын сорулга. Ынчалза-даа бис ону шиитпирлээринге багай эвес чепсегленген бис. «Бисте сайзырангай социализмниң күчүлүг экономиказы бар. Бис марксисчи-ленинчи теорияның чогаадыкчы күжүнге, бистиң чуртка социализм тургузуушкунунуң байлак дуржулгазынга даянып турар бис. Бис совет улустуң политиктиг медерелинге болгаш бедик культуразынга, Коммунистиг партияның удуртукчу ролюнга, партияның болгаш улустуң бузулбас чаңгыс эвинге даянып турар бис.

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң сөөлүнде эрткен үш чылдар—бистиң тоску беш чылывыстың баштайгы үш чылдары—Совет Эвилелиниң экономиказының хөгжүлдезинге, коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарынга эвээш эвес чаа чүүлдерни эккелген.

Хамыктың мурнунда үлетпүр дугайында чугаалаайн. Бис маңаа кол адырларны шынар талазы-биле эде тургузарынче, эң чаа техниканы нептередиринче, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка бедидеринче угланыышкынны алган бис. Ол талазы-биле биче эвес чедиишкиннер ам безин чедип алдынган. Бистиң үлетпүр продукциявыстың нииити өзүлдезиниң 80 ажыг хуузу чогум-на күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткениниң күсели-биле чедип алдынган деп чугаалап болур мен. Бис улам болбаазырангай техниканы хереглээри дээш, ону улам билдилиг ажыглаары дээш, күш-ажылды эки организастаары болгаш сагылга-чурум дээш, материалдарны болгаш энергияны камнаары дээш шудургу демисежирин үргүлчүлеп турар бис.

Сөөлгү чылдарда эң чаа техника-биле чепсегленген, хөй-хөй улуг үлетпүр комплекстери чуртта тургустунган, олар бүгү чурттуң болгаш акы-дуңма күрүнелерниң экономиказынга улуг ужур-дузалыг. Оларны маңаа дөгерезин санаар арга чок-тур. Ийи-үш чижектен адап көрейн. Тольятти хоорайда чылда 660 муң чиик автомашиналарны бээр Волганың автозаводу болгаш Сибирьниң улуг хеми—Енисейде Красноярскиниң делегейде эң улуг гидроэлектростанциязы долу күчүзү-биле ажылдап турар. Сөөлгү чылдарның эң чугула чедиишкиннериниң бирээзи—Сибирьниң соңгу-барыын чүгүнде, Тюмень областа, нефтиниң болгаш газтың чер адаанда кайгамчык улуг шыгжамызын совет кижилерниң ажыткан болгаш шиңгээдип алганы болур. Ында чаа-чаа хоорайлар болгаш суурлар өзүп, чүс-чүс километр чаа демир-оруктар, муң-муң километр нефть дамчыдылгалары салдынып турар. Ооң ам безин бир чылда тып турар нефть 50 чылдарның ортаа үезинде бистиң бүгү чуртувуска тып турган нефтиден хөй боop турар.

Бистиң партиявыс сөөлгү чылдарда көдээ ажыл-агыйже онза кичээнгейни салып турар. Чүге дээрге ол дыка хөй чылдагааннарның ужурундан хөй-хөй чылдарның дургузунда биске чыдып калган участок боop келген.

1965 чылда-ла, нииити улустуң эрге-ажыктары-биле ажылчылерниң хууда эрге-ажыктарын дүүштүрериниң эргежок чугулазының дугайында ленинчи айтышкынга даянмышаан, көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының күш-ажылы биле ооң төлевириниң аразында элээн шын деңзигүүрнү тургусқан бис. Ол чорук бүдүрүлгениң калбартырынга эки идиг болган. Ооң түңнелинде бисте көдээниң ажыл-ишчилериниң чаагай чоруу аажок көдүрүлген. А чурттуң чонунуң дыка хөй кезээнге хамаарышкан төлээде, ол дээрге биче эвес чедиишкин-дир.

Ооң-биле кады ажыл-агыйга ооң техниктиг чепсеглээшкинин шиитпирлиг көдүрер, мелиорацияны калбартырының аргазы-биле черниң шынарын экижидер, чемишчидилгелерниң санын элээн көвүдедир дээш хөй акша-хөреңгилерни киирип турар.

Улуг колхозтарны болгаш совхозтарны специализастаары, бодунуң характериниң талазы-биле индустриалдыг үндезинге эң-не улуу-биле чоокшулажыр ындыг бүдүрүлгени оларга тургузары ышкаш, ындыг сорулганы шиитпирлээринче база улуг кичээнгейни ам салып турар бис.

Совет кижилер 1973 чылды багай эвес доосқан. Үлетпүр бүдүрүлгениң немелде өзүлдезин пландан элээн ашкан, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү планда көрдүнгенинден бедик болган. Тарааның, хөвеңниң болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый культураларының бедик дүжүдүн ажаап алган. Чоннуң боттуг орулгалары өзүп, совет кижилерниң амыдырал байдалдары соксаал чок экижип турар. Ол чорук күзел ханыышкынны улуу-биле хайныктырып турар болбайн аан. Партия бодунуң бүгү ажыл-чорудулгазының кол ужур-утказын чогум-на улустуң амыдыралының экижииринден көрүп турар-ла болгай.

Чурттуң экономиктиг күчүзүнүң нииити өзүлдезинге үндезилээш, Совет Эвилелиниң камгалал күчүзү быжыгары үргүлчүлеп турар. Бистиң партиявыс, бистиң күрүневис улустуң тургускан чүүлдерин идегелдиг камгалаарынга бүгү эргежок чугула чүве Совет Армияга бар болган турарынче сагыш салып турар. Бистиң армиявыс боттарының Төрээн чуртунга болгаш коммунизмниң херээнге ханы бердинген кижилерден, патриоттардан болгаш интернационалчылардан тургустунган. Милитаризмниң болгаш эжелекчи чоруктуң ёзузу армияга чүүл дешпес, ынчалза-даа ол кайы-даа хүн, кайы-даа шакта бистиң Төрээн чуртувусту, социализмниң чаалап алыышкынын камгалаарынга белен.

Бодувустуң экономиктиг болгаш камгалал күчүвүске, социалистиг планныг ажыл-агыйның артык күштүүнге, бодувустуң акы-дуңмаларывыс болгаш эвилелчилеривис-биле кады ажылдажылга, бодувустуң тайбынга ынакшылдыг даштыкы политикавыстың чедиишкиннеринге даянмышаан, бис келир үеже бүзүрелдиг көрүп, бодувустуң ажыл-херээвисти дүвүрээзин чок үргүлчүлеп турар бис.

Мээң маңаа силерге чугаалаан бүгү чүүлдерим болза, чугаалажып турары ышкаш, бистиң тургузуушкунувус илдиң чок чоруп турар, бисте бергелер, четпестер частырыглар чок дээни ол эвес болбайн аан, эргим өңнүктер. Ол-даа, өскези-даа, ушкузу-даа болгулаар-дыр. Экономика дугайын чугаалаар чүве болза, бисте улустуң хереглел чүүлдерин бүдүрерин өстүрериниң айыткан темпилеринге ам-даа четпейн турар. Чаа бүдүрүлге күчүлерин ажыглалга киирерінде болгаш шиңгээдип алырында барымдаа чок саадаашкыннар хаая эвес. Планнаашкынга четпес чүүлдер база тургулаан. Өйүн эрттирипкен чүүлдерни чедип алыр төлээде 1974 чылдың планын чүгле долдур эвес, харын элээн ажыр күүседири биске чугула болуп турар. Бис бо бүгү айтырыгларны бистиң партиявыстың Төп Комитединиң чоокта чаа болган Пленумунга тодаргай чугаалажып, байдалды экижидеринче угландырган аргаларны айтып алган бис.

Бир эвес кандыг-даа планнарны болгаш шиитпирлерни чон чүректиң ханызындан хүлээп албас, бир эвес миллион-миллион ажылчыннар, колхозчулар, интеллигенция оларны боттандырары дээш демиселди үндезин херээ кылдыр көрбейн турар болза, олар ажыктыг түңнелди бербес.

Ынчангаш бистиң партиявыс мурнунда салдынып турар сорулгаларның ужур-дузазын ажылчы чоннарга ханызы-биле тайылбырлаар дээш бүгү чүүлдерни кылып турар. Партияның сөзүн чон изии-биле деткип турар. Бо чылдың планын хуусаа бетинде күүседир дээш күчүлүг шимчээшкин ам бүгү чуртта калбарган. Күш-ажылчы коллективтер, бисте чугаалажып турары ышкаш, уткуштур алган планнарны азы боттарынга бедиткен, немелде хүлээлгелерин ап, чүгле бедик шынарлыг продукцияны бүдүрүп үндүрер дээш демиселди калбартып турар.

Лениниң идеяларынга, коммунизмниң идеяларынга кижизиттинген социализм чурттарының кижилери бодунуң күш-ажылының революсчу ужур-дузазын эки билип турарлар. Ынчаарга силерде, Кубада бөгүн экскаватор азы комбайн ол дээрге революция дээш демиселге дүүнгү ланчыы азы пулемет ышкаш чепсек-тир. Социалистиг чуртка бүдүрген тонна каң бүрүзү, машина бүрүзү, центнер тараа азы чигир бүрүзү ол дээрге тайбынның болгаш социализмниң херээнге, кижи төрелгетенниң социал-депшилгезинге боттуг салыышкын-дыр!

Эргим эштер! Бистер, совет кижилер, Куба-биле эп-сеткил каттыжышкынын, ону бүгү тала-биле деткиирин кезээде боттарывыстың ыдыктыг хүлээлгевис, коммунистерниң, социалистиг чурттуң хамаатыларының хүлээлгези кылдыр көрүп келген бис. Октябрьның төрээн чуртунга, Лениниң төрээн чуртунга мында Кубада ынак болуп, ону билип, акы-дуңма найырал-биле силерниң харыылап турарыңарны бистер база үнелеп турар бис.

Бистиң найыралдаштырып турар харылзаалар, капиталистиг чурттарныы дег эвес. Куба дээрге Совет Эвилелинге мөлчүлгениң-даа база капитал мөөңнээриниң-даа чери эвес, стратегтиг бааза-даа эвес, азы ооң холгаарлап турар чери-даа эвес-тир. Бистиң найыралывыс, бистиң чоок төрел чоруувус, бистиң чурттарывыстың социалистиг бүдүжүнүң илерээшкини, социалистиг интернационализмниң бедик принциптериниң амыдыралчы боттанышкыны болур.

Бөгүн совет-куба найыралдың чаяакчылары миллион-миллион кижилер болур. Ол дээрге Кубага станоктарны, машиналарны, комбайннарны болгаш өске-даа продукцияны белеткеп турарлар совет бүдүрүлгелериниң ажылчыннары, техниктери, инженерлери-дир. Ол дээрге чигир ажаар ажыл-ишчилер-дир, бүдүрген чигириниң чамдызын совет кижилер ажыглап турар дээрзин олар билирлер. Ол дээрге Кубада ажылдап турар совет специалистер база бистиң чуртувуска өөренири-биле кээп турар куба оолдар, кыстар-дыр. Ол дээрге совет болгаш куба эртемденнер, литератураның болгаш уран чүүлдүң ажылдакчылары-дыр, бистиң улустарывыстың аразынга культураның үнелиг чүүлдерин ажыктыы-биле солчурунга киржип турар бүгү кижилер-дир. Совет-куба найыралдың, куба-совет найыралдың херээ совет кижи бүрүзүнге-даа, куба кижи бүрүзүнге-даа чоок болгаш эргим болу берген дээрзинге бүзүреп турар бис.

Совет-куба кады ажылдажылга бөгүн амыдыралдың эң-не янзы-бүрү адырларын хаара тудуп турар. Ол болза металлургияда болгаш энергетикада, көдээ ажыл-агыйда база тывыш флодунда, эртем-шинчилелдеринде болгаш уран чүүлде калбарып турар. Ол кады ажылдажылга садыг ышкаш бөдүүн ындыг хевирден эгелээш бүдүрүлгени кооперастаарынга болгаш улус ажыл-агыйының планнарын аайлап таарыштырарынга чедир көдүрлүп турар.

Ам совет-куба харылзаа үр үеге үндезилеттинип тургустунуп турар. Ол чорук быжыг туруштуг болуп, улуг хемчээлдиг сорулгаларны шиитпирлээр арганы берип турар. Эш Фидель Кастронуң Москвага сөөлүнде чорааныңың үезинде ат салганы экономиктиг дугуржулгалар маңаа эки үлегер-чижек боop турар.

Кубага ооң камгалалын быжыглаар талазы-биле Совет Эвилели дузалап турары билдингир болгай. Кубаларның холунда совет чепсек ол дээрге кайы-бир чуртче халдаарының чепсээ эвес, делегей байдалын чидиглендирериниң чепсээ эвес деп чүвени эки билир бис, өске кижилер база-ла ынчаар билип турар боор. Ол болза, силерниң чуртуңарның революсчу чаалап алыышкыннарын камгалаарының шынныг херээнге, тайбынның болгаш оожургалдың херээнге бараан боop турар.

Совет Эвилели-биле харылзааларның айтырыгларынче Кубаның Компартиязының ТК-зының салып турар кичээнгейин, олче эштер Фидель Кастро, Освальдо Дортикос, Рауль Кастро болгаш өске-даа куба удуртукчуларның доктаамал сагыш салып турарын бистер бедик-биле үнелеп турар бис. Бис боттарывыстың талавыстан совет-куба харылзааларны быжыглаарын бирги чергениң ужур-дузалыг херээ кылдыр көрүп турарывысты силерге чугаалап болур мен, эштер. Ол харылзаалар бистиң партиявыстың Төп Комитединиң Политбюрозунуң, Совет чазактың доктаамал кичээнгейинде турар.

Эш Фидель болгаш өске-даа куба эштер-биле бистиң беседаларывыс дүүн эгелээнин болгаш бөгүн үргүлчүлээнин билир болгай силер. Ол беседалар информацияларны болгаш дуржулгаларны база катап солчур, эң чугула хөй-хөй айтырыгларны чугаалажып көөр эки арганы биске берип турар. Бистиң чаа ужуражышкыннарывыс мурнундагы ышкаш база-ла чаагай сеткилдиг, бүзүрежилгениң, боттарын бүрүн билчириниң байдалынга эртип турар. Амгы чугаалажышкыннар Совет Эвилелинге эш Фидель Кастронуң аян-чоруувунуң түңнелдери-биле холбаштыр совет-куба кады ажылдажылгага чаа үе-чада боop турар дээрзинге бүзүреп тур мен, эштер.

Эштер! Совет-куба харылзааларның чедип алган калбарышкыны ам ССРЭ биле Кубаның аразында ужу-кыдыы көзүлбес океаннар делгемнери ышкаш, быжыг, калбак, бүзүрелдиг делгем ак орук болу бергенин чугаалап болур. Ам олап шимчээшкин узук-соксаал чокка, шуужуп турар. Ол болза эштер, тайбынның, найыралдың болгаш акы-дуңмалышкы чоруктуң делгем ак оруу-дур.

Эргим өңнүктер!

Хүндүлел ёзузу-биле, эвилен-ээлдек, чылыг хүлээп алыышкыныңар дээш, Советтер чуртундан келген өңнүктериңерге чүректиң ханызындан чаагай сеткилиңерни илеретиңиңер дээш бодумнуң болгаш мээң эштеримниң өмүнээзинден силер бүгүдеге, шуптуңарга өөрүп четтиришкинни түңнелинде база катап илередирин чөпшээреп көрүңер.

Совет-куба найырал чечектелип база быжыгып турзун!

Эрес-маадырлыг куба улуска болгаш ооң дайынчы авангарды—Кубаның Коммунистиг партиязынга алдар!

Тайбың болгаш коммунизм делгерезин!

Вива Куба!

(Эш Л. И. Брежневтиң чугаазын дииниттиг, үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыннары хөй удаа үзе кирип турган).

* * *

Митинг доозулган. Ооң киржикчилери пролетарлар гимн «Интернационалды» ырлашкан.

Гаванада Революция шөлүнге болган митинг — Куба биле Совет Эвилелиниң аразында найыралдың болгаш акы-дуңмалышкы чоруктуң уттундурбас, бүгү-улусчу кайгамчык улуг көргүзүү болган. Маадырлыг куба улус СЭКП-ге, совет улуска бодунуң чылыг сеткилин, найыралды болгаш кады ажылдажылганы быжыглаап база хаыыладыр талазы-биле бүрүн шиитпирлиин, тайбың, депшилге болгаш социализмниң оруу-биле чаңгыс одуругга кады чоруур дээн күзелин изиг-биле илереткен.

КОММУНИЗМЧЕ
БИР ДЕМ-БИЛЕ

Кабардин-Балкар АССР-ге Улустарның найыралы орденни тывысканы

НАЛЬЧИК. (СЭТА). Кабардин-Балкар АССР-ниң тугунда ийи Ленин орденинге болгаш Октябрь Революциязы орденге Улустарның найыралы орден немешкен. Совет Улустарның найыралын быжыглаарынга улуг салыышкыны дээш, экономиктиг, социал-политиктиг болгаш культурлуг тургузуушкунга чедиишкиннери дээш база ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга холбаштыр ол республика ооң-биле шаңнаткан.

Республиканың музыка театрынга болган байырлыг хуралды Кабардин-Балкар АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **М. И. Геттуев** ажыткан.

СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң составын партия ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневти баштадыр хүндүлүг президиумга улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары **Б. Н. Пономаревка** сөс берген. СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш Совет чазактың өмүнээзинден бедик шаңнал дээш республиканың ажылчы чоннарынга ол изиг байыр чедирген.

Социалистиг тургузуушкунга чедип алган улуг чедиишкиннеринге чоргаарланмышаан, Кабардин-Балкарияның ажылчы чоннары бистиң хөй националдардан тургустунган өг-бүлевистиң улустарының дузаламчызы-биле ол чедиишкиннерин чедип алганын ханызы-биле билип турар.

Москваның болгаш Ленинградтың, Донбасстың болгаш Ростовтуң, чурттуң бүгү республикаларының, крайларының, областарының ажылчын аңгызы, эртем болгаш культура ажылдакчылары амгы үениң индустриязын, көдээ ажыл-агыйны тургузуп, культура революциязын боттандырарынга кайы хире улуг дузаламчыны көргүскенин билир силер деп, Б. Н. Пономарев чугаалаан.

Силерниң республиканар амгы-даа үеде коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын күүседирде Совет Эвилелиниң бүгү улустарының, хамыктың мурнунда орус улустуң харам чок, акы-дуңма ёзузунуң дузаламчызын ап турар.

Ооң соонда Б. Н. Пономарев СЭКП ТК-ның декабрь (1973 ч.) Пленуму тоску беш чылдың планының күүсеттинип турарын бүгү тала-биле көргеш, улус ажыл-агыйының эң чугула сорулгаларын шиитпирлээриниң оруктарын айыткан деп чугаалаан. Улус ажыл-агыйның хөгжүлдериниң, совет улустуң чаагай чорууң улам экижидериниң болгаш беш чылды чедиишкинниг доозарының үндезин айтырыгларын канчаар боттуу-биле шиитпирлээрин Пленумга эш Л. И. Брежневтиң чугаазында айыткан.

Бистиң чуртка коммунизм тургузарының сорулгаларын күүседирде делегейге таарымчалыг тайбың байдал, быжыг болгаш идегелдиг тайбың эргежок чугула деп, Б. Н. Пономарев чугаалаан. Делегейде дүшкүүрлүг чорукту тавырылдырарын, дайынның одагларын узуткаарын, улустар аразынга бүзүрежир болгаш кады ажылдажыр аргаларны чедип алыр дээш СЭКП, Совет күрүне улуг күжениишкинни кылып турар. Даштыкы политика талазы-биле бистиң ажыл-чорудулгавыстың боттуг планы партияның XXIV съездизиниң хүлээп алганы Тайбың программазы болур. Ону боттандырарынга силерниң республиканарның салыышкыны база бар деп ол демдеглээн.

Б. Н. Пономарев Кабардин-Балкар АССР-ниң Улустарның найыралы орден-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыын номчааш, чыылганнар дииниттиг адыш часкап турда, ону республиканың тугунга кадаан.

СЭКП-ниң Кабардин-Балкар обкомунуң бирги секретары **Т. К. Мальбахов** харыы сөс ап, чүве чугаалаан. Ол СЭКП Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш Совет чазакка бедик шаңнал дээш чүректиң ханызындан өөрүп четтиришкинин илереткен.

Республиканың коммунистери, бүгү ажылчы чоннары партия ТК-ның декабрь (1973 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, аңаа СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазын изии-биле чүүлдүгзүнүп турар деп ол чугаалаан. СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырыынга харыы кылдыр республикада беш чылдың дөрткү чылының болгаш бүгү беш чылдың даалгаларын чедиишкинниг күүседири дээш социалистиг чарыш улам калбарган.

«Сефкавэлектроприбор» заводтуң слесары, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры В. В. Брагин, В. И. Ленин аттыг колхозтуң даргазы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры К. К. Тарчоков, Кабардин-Балкарияның улустуң шүлүкчүзү К. Ш. Шугеев, Кабардин-Балгарияның күрүне университединиң студентизи И. А. Шарданова олар база чүве чугаалаан.

Байырлыг хуралдың киржикчилери СЭКП ТК-га, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш Совет чазакка байырлыг чагааны хүлээп алганнар.

Чуваш АССР-ге Улустарның найыралы орденни тывысканы

ЧЕБОКСАРЫ. (СЭТА). Чувашия черинге өөрүшкүлүг байырлал болган. Автономнуг республиканың тугунда Ленин болгаш Октябрь революциязы орденнер-биле кожа Улустарның найыралы орденни кадаан. Бо бедик шаңналды совет улустарның акы-дуңма кады ажылдажылгазын болгаш найыралын быжыглаарынга улуг ачы-хавыязы дээш, экономиктиг, социал-политиктиг, культурлуг тургузуушкунга чедиишкиннери дээш база ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга алдар кылдыр автономнуг республикага тывыскан.

СЭКП Чуваш обкомунуң болгаш республиканың Дээди Совединиң каттышкан хуралынга партия, совет болгаш хөй-нииити организацияларының удуртукчулары, ажылчы чоннарның төлээлекчилери чыылган. Хуралды Чуваш АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **С. М. Иелюков** ажыткан.

Хуралдың киржикчилери СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң составын СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневти баштадыр хүндүлүг президиумга улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы **Л. В. Смирнов** чыылганнарга байыр чедирип, чүве чугаалаан. СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, Совет чазактың болгаш СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң бодунуң өмүнээзинден Чуваш АССР-ниң ажылчын аңгызынга, колхозчу тараачыннарынга, интеллигенциязынга, коммунистерге болгаш партия кежигүнү эвестерге, бүгү ажылчы чоннарынга Төрээн чурттуң бедик шаңналы — Улустарның найыралы орден дээш ол чүректиң ханызындан байыр чедирген.

Чуваш АССР-ниң Улустарның найыралы орден-биле шаңнааны дээрге, Совет Социалистиг Республикалар Эвилелин быжыглаар херекке бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң акы-дуңма нацияларының болгаш улустарының кады ажыл-чорудулгазының херээнге чуваш улустуң киирген үлүүн бедик-биле үнелээни болур — деп, оратор демдеглээн.

Эш Смирнов Чуваш АССР-ниң Улустарның найыралы орден-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыын номчааш, чыылганнар дииниттиг адыш часкап турда, республиканың тугунга орденни кадаан.

Чувашияның коммунистери болгаш бүгү ажылчы чоннары Октябрьның тиилекчи тугун, коммунизмниң тугун моон соңгаар-даа бедик-биле тудар дээрзинге СЭКП-ниң Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш Совет чазак быжыг бүзүрелин илередип турар дээрзин ол чугаалаан.

СЭКП Чуваш обкомунуң бирги секретары **И. П. Прокопьев**, Чебоксарның электроаппарат заводунуң фрезеровщигы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Н. А. Королёв**, Ибресин районнуң «Трудовик» колхозунуң даргазы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **А. Г. Шордеев**, ССРЭ-ниң ужудукчу-космонавы, Совет Эвилелиниң ийи дакпыр Маадыры **А. Г. Николаев** болгаш өскелер-даа байырлыг хуралга сөс ап, чүве чугаалааш, СЭКП ТК-га, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш Совет чазакка бедик шаңнал дээш чүректиң ханызындан өөрүп четтиргенин илереткен болгаш тоску беш чылды чедиишкинниг күүседир дээш демиселге республиканың ажылчы чоннары төлептиг үлүүн киирер дээрзин бүзүреткеннер.

Байырлыг хуралдың киржикчилери СЭКП Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге байырлыг чагааны улуг көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алганнар.

Хүлээлге күүселдезин хынап тур бис

ТҮҢНЭЭШ, ЧАА КЕРЭЭНИ ЧАРГАН

Республиканың мурнакчы фермалары — «Көк-Тей» совхозтуң Көк-Тей болгаш ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң Кара-Булуң сүт-бараан фермаларының аразынга күш-ажылчы чарыш тоску беш чыл планының шиитпирлиг үшкү чылында төрүттүнген. Ийи ферма коллективиниң аразынга «Шын» солуннуң организастааны чарыш чаагай чаңчыл болуп бар чыдар болгаш баштайгы чылында-ла өөрүнчүг үре-түңнелди берген. Эрткен чылын ол күш-ажылчы коллективтер бот-боттарынга удур-дедир дөрт удаа аалдажып, квартал санында-ла чарыжының түңнелин үндүрүп, алган хүлээлгелериниң күүселдезин хынажып, ажыктыг арга-дуржулганы солушканнар. Чарыштың кол-ла түңнели—кайы-даа ферманың коллективи бодунга алган бедиткен социалистиг хүлээлгелерин дыка ажыр күүседип, берген сөзүнге ээ болуп, оон мурнунда чылдардан ыракта бедик түңнелди чедип ап, мал ажылының продуктулуун улгаттырарынче бүрүнгаар базымны кылганы.

Ийи ферманың чарыжының чыл түңнелин үндүрген каттышкан хурал чоокку эрткен хүннерде ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң Кара-Булуң фермазынга болган. Аңаа көк-тейжилерниң төлээлерин ол ажыл-агыйда партия организациязының секретары, совхозтуң кол зоотехниги Валентина Михайловна Гаврилова баштап келген. Оларның составында: Көк-Тей фермазының дээре саанчызы, 1973 чылда инек бүрүзүнден 3852 кг сүттү саап алган Валентина Абрамовна Долганина, саанчы Нина Манчык, ферманың эргелекчизи Евгений Горилый болгаш өскелер-даа бар. Кара-булуңчулар чарыштыг өңнүктерин чылыы-биле хүлээп алганнар. Аңаа чарыштың арбитрлери база-ла чеде берген.

Көк-Тейден келген аалчылар баштай Кара-Булуң фермазының кажаа-хоораазынга барып, ында инекти азырап, ажаап турарын, хүнде бээр чем рационун, чемни белеткеп турарын, саалданы чорударын, чаш бызааларны азырап турарын сонуургап көргеннер. Ылаңгыя эрткен чылын ажыглалга киирген, чаш бызаалар азырап өстүрер чаа кажааны олар магадап көрген.

Ферманың ниити байдалы-биле таныжкан соонда, аалчылар болгаш Кара-Булуң фермазының саанчылары кызыл-булуңга доддур олурупканнар. Кызыл-булуңну шимеп белеткээни-даа эки, ишти арыг-силиг, чылыг.

Чарыштыг фермаларның төлээлекчилериниң чыл түңнелин үндүрер каттышкан хуралын ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң партком секретары Владимир Сааяевич Дандар ажыткаш, келген аалчыларга байыр чедирген. Сүттү бүдүрериниң, ону күрүнеге садарының, мал бажын өстүрериниң, бир инекке онааштыр сүт саап алырының талазы-биле бедиткен хүлээлгелерин кайы-даа ферма ажыр күүседкен. Ынчалза-даа Кара-Булуң фермазының көргүзүглери дыка бедик болган. Чижээ, ол ферма 1973 чылда 708 тонна сүт бүдүрерин хүлээнгеш, 280 тоннаны бүдүрүп, ону 115,8 хуу күүседкен, а көк-тейжилер 925 тонна сүт бүдүрер хүлээлгезин 945 тонна, азы 102 хуу боттандырган. Күрүнеге сүт садары ол-ла дараалашкаа-биле 114,3 болгаш 101,4, сүттүң бараанныы 101 болгаш 98 хуу күүсеттингилээн. Кара-Булуң фермазынга ниитизи-биле бир инектен саап алган сүт 3268 кг, а Көк-Тейге — 2813 кг болган. Кара-булуңчулар 100 инектен 91 бызаа, а көк-тейжилер 82 бызаа алган. Центнер сүттүң бот-үнези ол-ла дараалашкаа-биле 17 рубль 58 көп. болгаш 22 рубль болган. Бо саннарны барымдаалааш, арбитрлер Кара-Булуң фермазын чарышка тиилекчи болган деп санаан.

Хуралга Кара-Булуң фермазының эргелекчизи Михаил Махмутов бир дугаарында сөс алгаш, мынча дээн:

— Бистиң фермавыстың коллективи шиитпирлиг үшкү чылда багай эвес ажылдаан. 12 саанчыдан 9 кижи бир инекке онааштыр 3000 кг-дан хөй сүттү саарын чедип алган. Ам бистиң мурнакчы саанчыларывыс инек бүрүзүнден 4000 кг сүттү саарын чедип алыр сорулганы боттарының мурнунда салган. Ферманың саанчыларының бо тодарадыкчы чылда алган хүлээлгелери аажок күженниишкинниг. Саар инек бүрүзүнге онааштыр 3300 кг-дан 3900 кг чедир сүттү саап алырын шиитпирлээн. Ону база-ла чарыштың ачызы-биле чедип алыр деп турар бис. Бо тодарадыкчы 1974 чылда улам-на күженниишкинниг ажылдаар бис. Бистиң эрткен чылын бедик көргүзүглерни чедип алырывыска чарыш дузалаан. Көк-тейжилер-биле чарыштыг болгаш, бистиң саанчыларывыс боттарының адын сыкпас дээш кызып ажылдаан. Ооң мурнунда чылдарда фермага күш-ажылдың сагылга-чурумуу кошкак турган чүве. А кажан көк-тейжилер-биле чарыштың керээзин чарган соонда, саанчы, кадарчы бүрүзү бодунуң харыысалгазын ханызы-биле медереп билген. Ынчангаш биске сагылга-чурум хажыдар таварылга болбаан. Кижи бүрүзү-ле дээре ажылдаарынче, чарышка тиилекчи болурунче чүткүп турар апарган. Оон ангыда, бистер «Көк-Тей» совхозтуң фермазынга ийи катап аалдап чораан, оон эвээш эвес ажыктыг чүүлдү база алдывыс. Ылаңгыя оларда бүгү ажылды механизастааны кончуг солун. Биске ындыг механизацияны ажыглаар айтырыгны тургузуп тур бис.

— Бистиң чарыжывыстың кол-ла түңнели—кайы-даа ферманың саанчылары боттарының мурнундагы көргүзүглерин экижиткени, улам бедик түңнелди чедип алганы деп бодап тур мен—деп, Көк-Тейниң мурнакчы саанчызы Валентина Абрамовна Долганина бодунуң саналынга чугаалаан.—Хамык ужур чүдел дээрге, чарышка кайы-бир коллективтиң тиилээри эвес, а бот-бодунга дузалажып, чедер, четпес чүүлдерни илеретчип турганы, ниити көдүрлүүшкүнну чедип алыры болгай. Ынчангаш бистиң ийи фермавыстың кайызынга-даа чарыш улуг үре-түңнелди берген деп санаар мен.

Оон ыңай Валентина Долганина бодунуң ажылының дуржулгазын сонуургадып чугаалаан. Ол тодарадыкчы 1974 чылда инек бүрүзүнден-не 3900 кг сүттү саарын хүлээнгениниң чарыштыг өңнүктеринге дыңнаткан.

Ол хуралга Кара-Булуң фермазында инек кадарчызы Г. Монгуш, «Көк-Тейниң» кол зоотехниги В. Гаврилова, ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң кол зоотехниги В. Чубик болгаш өскелер-даа санал бергеш, ийи ферманың аразында чарыштың ажыктыг, дээштиг болганын демдеглевишаан, бо тодарадыкчы чылда ону уламчылаарып, чарыштың түңнелин квартал санында үндүрүп, ону дыштаныылга-биле холбаштырып, түңнелди чугаалажырынга киржир төлээлерниң санын көвүдедириниң эргежок чугулазын айыткаңнар.

Тодарадыкчы 1974 чылда ийи ферманың коллективи чарыжын уламчылаары-биле чаа керээни чаргаш, боттарының болдунар аргаларын, курлавырларын санап көргеш, бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алганнар.

Ийи ферманың коллективиниң 1974 чылда алган социалистиг хүлээлгелеринден чамдык саннарны көргүзерге мындыг.

Көргүзүглери:	Көк-Тей фермазы 1974 ч. план	Көк-Тей фермазы 1974 ч. хүлээлгези	Көк-Тей фермазы 1973 чылда турганы	Кара-Булуң фермазы 1974 ч. план	Кара-Булуң фермазы 1974 ч. хүлээлгези	Кара-Булуң фермазы 1973 чылда турганы
Сүттү бүдүрери (тонна)	950	975	945	702	830	820
Сүттү күрүнеге садары (тонна)	760	800	790	600	755	729
Сүттүң үскүрүп бедидери (хуу)		3,9			4	
Сүттүң кислотазын кудуладыры (хуу)		18			18	
Бир инектен саап алыр сүт (кг)	2750	2850	2813	2700	3300	3268
Бир инектен кышкы үеде саап алыр сүт (кг)		1950	1200		1475	1198
Күрүнеге сүт садарының чыл планын күүседир хуусаазы		20/XII			20/XII	
100 инектен алыр бызаа саны	87	90	82	85	92	91
Аныяк малдан хонукта алыр немелде дензи (гр)	500	600	636	500	630	630
Центнер сүттүң бот-үнезин чиигедири (хуу)		3				
Фермага күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери (хуу)		5			7	

Чаа чылда чарган керээни ийи ферманың мурнакчы кижилери ат салып быжыглаан. Чарыштың чыл түңнелин үндүрген хурал солун болгаш ажыктыг болган. Аңаа эрткен чылдың түңнелдерин ханызы-биле анализтээш, бар четпестерни чайладырының аргаларын айтып, ажыглаттынмаан курлавырларны илереткен, ажылга материалдыг болгаш моральдыг идиг бээрин күштелдирери-биле квартал, чыл түңнелинде мурнакчыларга тыпсыр шаңналдарны-даа дугурушкан.

К. АРАКЧАА,
«Шынның» тускай корр.

«ШЫНГА» ЧАГААЛАР

ЧЫЛДЫҢ БАШТАЙГЫ ХҮННЕРИНДЕН-НЕ

Кызылдың хлеб заводунуң кондитер кылыглар цегиниң ажылчыннары чаа чылдың баштайгы хүнүнден-не бедик темпилиг ажылдап эгелээн.

Цех январьның баштайгы он хонуунда 16 ажыг тонна кондидер кылыгларын быжыргаш, хереглекчилерже чоруткан. Ол дээрге планда көрдүнгенинден 1 тонна ажыг турар. Ук цехте үш ээлчег бар. Оларның аразында социалистиг чарыш калбарган. Хоочун ажылчын Анна Савельевна Красновскаяның удурткан бригадазы хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип, мурнуку одуругда чоруп турар.

Коллективтиң ажыл-ишчилери СЭКП Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыын изиг-биле деткип, чаа бедиткен социалистиг хүлээлгени алганнар. Хүлээлгеде эрткен ажыл-агый чылының түңнелдерин үндүргеш, 9-ку беш чылдың тодарадыкчы дөрткү чылында чедип алыр сорулгаларны айыткан.

Эрткен шиитпирлиг үшкү чылда коллектив 750 тонна кондитер кылыгларын бүдүргеш чонга саткан. Ол дээрге планда көрдүнгенинден 37 тонна хөй, азы план 104,9 хуу күүсеттинген.

Заводтуң мурнакчылары К. Иргит, Е. Голышева, А. Хертек болгаш өскелер-даа дааңган ажылынга кызымаан көргүзүп, өске эш-өөрүнге үлегерлиг ажылдап турарлар.

Е. КАРА-ООЛ.

«МУРНАКЧЫНЫҢ» ШОЛБАНЫ

Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозунуң хойжузу Тойбу Седен-Дамбаевич Салчак тоску беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылында багай эвес ажылдап, төрүүр чүс хойдан 106 хураганны менди доруктургаш, бир хойдан-на ортумаа-биле 2600 грамм дүктү кыргып алгаш, районнуң мурнакчы малчыннарының одуруунда кирген.

Тойбу Седен-Дамбаевич 1972-73 чылдарның кышкы үезинде мал ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш белеткээрин көвүдедири дээш мал ажылының ажылдакчыларының Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга идепкейлиг киришкеш, Совет чазактың бедик шаңналы Октябрь революциязы орден-биле шаңнаткан. Ол бүгүге хойжу сорук кирип, тоску беш чылдың тодарадыкчы дөрткү чылында төрүүр чүс хойдан 110 хураганны онча-менди өстүргеш, бир хойдан 2700 грамм дүктү кыргып алырын хүлээнгеш, «Кара-Хөл» колхозтуң хойжузу Иргит Балчыйны социалистиг чарышче кыйгырган.

Амгы үеде Тойбу Седен-Дамбаевич Салчактың кадарган хою массалыы-биле хураганнап эгелээн. Малчыннарның бо чугула кампаниязынга ол багай эвес белеткенген. Төрээн хойларга, чаш хураганнарга чиртир холуксаалыг мал чеми малчынның кыштаанда бар. Ынчангаш хойжунуң баштай төрээн хойларының чаш хураганнары семис-шыырак, шыдал-күштүг доругуп турар.

Х. КУДУРУКПАЙ.

МАЛЧЫННАРНЫҢ НЕГЕЛДЕЗИ

«Найырал» совхозтуң Үрбүн салбырының Сарыг-Хөлде № 1 хойжу бригадазында 9337 баш шээр мал бар. Амгы үеде кодан бүрүзүнде 4 тонна көк сигенни, 3,5 тонна суланы чедирген.

Бригадада хой оолдаашкыны түлүктей берген. Малдың массалыг оолдаашкыны эгелей бээри билек, салбыр төвүнден хойжуларже 32 сакманщик үнүпкен.

Кыштагларда малчыннар, сакманщик малдың чаш төлүн чидириг чок өстүрүп алыр дээш кызымак ажылдап турда, Чаа-Хөл рабкоову оларны хереглелдиң чугула барааннары—шай, таакпы, хлеб, далган, керосин-биле багай хандырып турар. Малчыннар аразынга чоруп турган автолавка үрелген.

База бир кол айтырыг—малдың суггады. Ол талазы-биле хандырылга баксыраан. Хойжуларның одаар ыяжы үстүп турар ужурундан хар эргивип мал суггарар арга чок. Үстүнде айтырыгларны дарый шиитпирлээр херек.

С. ОЧУР-ООЛ,
хойжу

ХУРАГАННАР МЕНДИ

Хемчик бажында чурттап турар чаңгыс хойжу ол. Кадыр-берт ол черлерге колдуунда-ла сарлык өшкү кадарчылары баар. Ынчалза-даа орта хойну база-ла кадарып болур дээрзин чаа тургустунган «Бай-Тал» совхозтуң мурнакчы хойжуларының бирээзи Иргит Чыргалович Адыг-оол амыдыралга бадыткап шыдаан. Ол ам ында үш чыл улаштыр кыштап турар. Эрткен чылын ооң көргүзүглери багай эвес болган: чүс хойга онааштыр чүс хураганны менди доруктуруп, совхозтуң мурнакчыларының бирээзинге сапаткан.

Хой ажылынга бердинген чоруу дээш И. Ч. Адыг-оолду 1971 чылда чазактың шаңналы—«Хүндүлелдиң демдээ» орден-биле, а ооң өөнүң херээжен ээзи Арина Чымановна эрткен күзүн «Күш-ажылчы шылгарал дээш» деп медаль-биле шаңнаткан.

Бо дөрткү тодарадыкчы чылда Адыг-оолдар бедиткен хүлээлгелеринде төрүүр чүс хойга онааштыр база-ла ынча хураганны менди алырын айтып алган. Ол сорулганы күүседириниң эгезин салып, баштай төрүттүнген 150 хураганын олар менди алганнар.

М. КЫРЛЫГ-КАРА.

АНЫЯК САКМАНЩИКТЕР

Өвүр районда «Кызыл тук» колхозтуң комсомол организациязы комсомолчуларны болгаш аныяктарны хойнуң массалыг оолдаашкынының үезинде хойжуларга дузалажып, сакманщик боор ажылдаары-биле чоруткан.

Саглы-Бажында Дырыш Сааяның коданында 200 ажыг хой хураганнаан. Комсомолчу сакманщиктер Бадылай Куулар, Шериг-оол Куулар олар төрээн хойларның хураганнарын менди доруктуруп турарлар. Ооржак Чамбалдайның коданында 142 хой хураганнаан. Ында ажылдап турар сакманщик Клава Иргит эрес-шудургу ажылдап, чаш төлдү менди доруктуруп турар.

О. ДАЛБЫЙ.

СОВХОЗТУҢ ТЕРГИИННЕРИ

Тоску беш чылдың эрткен үшкү чылында Монгуш Дуктуг-оолович Шыдыраа Барыын-Хемчик районда «Шекпээр» совхозтуң хойжуларының тергиини болган. Малчын өг-бүле төрүүр 355 хойдан 375 хураганны менди доруктургаш, бир хойдан-на 2,8 килограмм дүктү алган. Шыдырааларның өг-бүлези сөөлгү 16 чылда хой малдап келген. Бо чымыштыг ишке арга-дуржулгазы дыка өскен.

Сөөлгү чылдарда чедип алганы чедиишкиннери дээш өгнүң ийиги ээзи Чучааралмай Халбаевна Октябрь Революциязы орден-биле шаңнаткан. Совхозтуң дирекция чери Монгуш Дуктуг-ооловичини дыштанылга бажыңынга баар халас путёвка-биле шаңнаан.

Бо хүннерде малчынның коданында хой массалыг оолдап эгелээн. Баштай төрээн 77 хойнуң чаш төлү четче.

Мурнакчы малчын М. Шыдырааның коданында 12 тонна сиген, четчир хемчээлдиг дус, сула болгаш 10 тонна ажыг кургаг өдек бар. Оларның малы чылыг сугну үргүлчү ижип турар.

Б. КУУЛАР.

* * *

САКМАНЩИКТЕРНИ АЪТКАРГАН

Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозунуң хойжу бригадаларында мал массалыг оолдап эгелээн. Сымыранырда хойжулар эштер Бизен, Халый болгаш Бады оларның коданнарында 170 ажыг хураган менди доругуп турар.

Күш-ажылдың Кызыл тугу орденниң эдилекчизи аныяк хойжу В. Дандаа Ак-Тейде кыштаглаан. Ооң коданында төрээн 160 хойнуң чаш төлү менди. Чөөгейде малчыннарның коданнарында байдал база эки.

Колхоз баштаар чери, партия, комсомол организациялары малчыннар турлагларынче аныяктарны сакманщиктедип чоруткан.

С. ЧАКАР.

* * *

БЕЛЕТКЕЛДИГ УЖУРАШКАН

Бии-Хем районда «Өөк» совхозтуң малчыны Кусойлук Балчыттың коданында төрүүр 450 баш хой бар. Ооң хоюнуң күш-деңгели эки. Январь ондан эгелеп малчын чаш төлдү хүлээп ап эгелээн. Баштай төрээн 28 хойнуң 31 хураганы боткур шыырак болуп, эки өзүп турар.

Чаш төл хүлээп алырынга малчын эзиг күстен бээр эки белеткенген. Сиген, саваңдан эгелээш мал чеминиң өске-даа курлавырлары ол коданда бар. Малчынның төрээн хойлар тургузар база чаш малга таарыштырган кажаалары делгем, чырык, чылыг.

М. МААЖЫК.

Бирги Конституцияның бежен чылы

СОВЕТ ЧУРТТУҢ ажыл-агыйы талазы-биле байдалы 1923 чылдың үезинде, мурнуку чылдарга деңнээрге, элээн экижээн. 1922 чылдың бедик дүжүдү чуртка тараа аймааның чедишпейн турганын узуткаар арганы берген. Чиик болгаш ус-дарган үлетпүрү хөгжүп, демир-орук транспорту чоорту катап тургустунуп, чуртту электрижидериниң ленинчи ГОЭЛРО планында көрдүнген Каширaның болгаш Петроград чоогунда «Кызыл Октябрь» электростанциялары ажыглалга кирген. Волховтуң суг-биле ажылдаар электростанциязы, Донбасска, Нижний Новгородка улуг-улуг станциялар болгаш өске-даа дыка хөй район электростанциялары туттунуп эгелээн. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының беш чыл болган оюн демдеглеп тура, «Баштайгы ажыл-агый талазы-биле чедиишкиннеривис илдең»—деп, В. И. Ленин өөрүшкү-биле демдеглээн.

Экономика талазы-биле ындыг баштайгы бедик көдүрлүүшкүннүң үезинде совет күрүнениң болгаш партияның амыдыралынга база бир эң улуг болуушкун—Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң бирги Конституциязын ажылдап кылгаш, хүлээп алганы болур.

Бирги Конституцияның төлевилелин бүгү эвилелдешкен республикаларның Төп Күүсекчи Комитеттериниң төлээлекчилериниң киржилгези-биле ССРЭ-ниң Төп Күүсекчи Комитединиң Конституция комиссиязы чогаадып кылган. Ында Эвилелдиң күрүнезинге каттыжып кирип турар бүгү эвилелдешкен республикаларның деӊ эргелиг болурун онзалап айыткан. Эрге чагырганың дээди органы деӊ эргелиг ийи паладан тургустунган турарын Конституцияның төлевилелинге көрген. Эвилелдешкен республикаларның наркоматтарының эргелериниң болгаш хүлээлгелериниң дугайында мурнунда маргылдаалыг турган айтырыг ынчан чогумчалыы-биле шиитпирлеттинген.

1923 чылдың июнь айда РКП(б) ТК-ның Пленуму бир дугаар Совет Конституцияның төлевилелин чамдык чазалгалар-биле нолдуунда хүлээп алган. Ооң сөөлүнде ССРЭ-ниң Төп Күүсекчи Комитединиң II сессиязының (бирги чыыжының) хуралынга Конституцияны долузу-биле бадылаан. Аңаа хүлээп алган шиитпирде мынчаар бижээн:

«1. ССРЭ-ниң Конституциязын бадылаар болгаш ону амыдыралга дораан боттандырар.

2. Сессияның хүлээп алганы Конституцияның текизин шуут үзе бадылаары-биле Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Советтериниң II съездизинге киирер».

Ынчан В. И. Ленинни баштадыр ССРЭ-ниң Улус Комиссарларының Чөвүлелин Төп Күүсекчи Комитетти тургускан.

Бүгү совет республикаларның даштыкы чурттар-биле харылзааларын Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң чазаан дамчыштыр чорудар дээр дугайында даштыкы чурттарга Совет чазак дыңнаткан. ССР Эвилелинге совет улустарның чаңгыс өг-бүле болуп каттышканының чылдагаанын болгаш сорулгазын ТКК-ның Президиумунуң «Бүгү улустарга болгаш делегейниң чазактарынга» медеглелинде тодаргайы-биле айыткан.

Чаа Конституция эвилелдешкен республикаларның Советтериниң съездилеринге бир үн-биле чүүлдүг деп деткимчени алган. Олар болза Конституция ленинчи национал политикага үндезилээш, нацияларның аразында деӊ эргени, бот-боттарын деткижерин, кады ажылдажылганы база янзы-янзы республикаларның экономика талазы-биле онзагай байдалын барымдаалаан болгаш совет улустарның национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг культуразын улам сайзырадырын көрген деп онзалап демдеглээн.

ССРЭ-ниң бир дугаар Конституциязын 1924 чылдың январь 31-де ССР Эвилелиниң Советтериниң II съездизи бадылаан. Чаа Конституцияны хүлээп алган чорук Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң тургустунганын дүрүмчүдүп бадыткаан.

ССР Эвилелиниң бирги Конституциязы «Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң тургустунганының дугайында Декларация» болгаш «Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелин тургузарының дугайында Керээ» деп бо ийи документини киирген ийи кезектен , тургустунган. Конституцияда Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң чаңгыс аай чурт девискээрлиин, күрүнениң бүгү девискээринге Совет эргелерин чагырганың бүрүн эргелерин, совет хамаатызы кижиниң чаңгыс аай принциптерин, ол ышкаш эвилелдешкен республикаларның хамаатызы кижи бир угда ССР Эвилелиниң хамаатызы болурун быжыглаан. Конституцияда Совет Эвилелиниң составындан бодунуң эки туразы-биле үнүп болур эргени республикалар бүрүзүнге арттырып каан. Ол ышкаш Совет Эвилелиниң составынга кирерин күзээн бүгү улустарга кандыг-даа моондак турбас, орук ажык дээрзин айыткан.

Бүгү эвилелдешкен республикаларга деӊ эргелерни болгаш Эвилелге хамаарыштыр деӊ хүлээлгелерни быжыглап турарын ССРЭ-ниң Конституциязынга болгаш эвилелдешкен республикаларның конституцияларынга айыткан.

Эвилелдешкен республика бүрүзү националдар Совединге чаңгыс аай деӊ төлээлекчилерлиг болурун ында дүрүмчүткен. Төп Күүсекчи Комитетке эвилелдешкен республикалар бүрүзүнден даргалар томуйлаарын көрген чорук оларның деӊ эргелерин хандырып турар. Күрүнениң дээди эрге-чагырга органнарының хүлээп алган бүгү декреттерин болгаш доктаалдарын эвилелдешкен республикаларның дылдарынга парлаан турарын айыткан. Күрүнениң иштики болгаш даштыкы политиказынга хамаарыштыр чугула айтырыгларны ажылдап кылырынга бүгү республикалар деӊ эргелиг киржир болгаш ол ажылдап кылган шугумну амыдыралга чедиишкинниг-биле боттандырып чорударынга бүгү республикалар болгаш бүгү совет кижилер боттарының үлүүн киирер ужурлуг.

Совет күрүне органнарының тургузуунуң болгаш ажыл-чорудулгазының кол үндезини кылдыр демократтыг централизмниң принциптерин удуртулга кылдыр хүлээп алган. Конституцияда Эвилелдиң күрүнези, ооң органнары даштыкы политиканың, чурт камгалалының, планнаашкынның төп чугула айтырыгларын чорударын харыылап турда, улус ажыл-агыйының өске бүгү айтырыгларын эвилелдешкен республикаларның күрүне органнарының харыысалгазынга турарын быжыглаан.

ССРЭ-ниң тургустунганы болгаш бир дугаар Совет Конституцияны хүлээп алган чорук ленинизмниң идеяларының, Коммунистиг партияның национал политиказының чайынналчак тиилелгези болган. Бир дугаар совет Конституция бүгү совет кижилерниң социализм дээш демиселге чогаадыкчы арга-мергежилин улам калбартып, социалистиг демократияны улам хөгжүдериниң суурун белеткээн. СЭКП-ниң XXIV съездизиниң отчёттуг илеткелинде: «Бисте социалистиг күрүнениң үндезини болгаш ооң демократтыг характериниң эң долу боттаныышкыны улусчу эрге-чагырганың органнары—ажылчыннар депутаттарының Советтери болуп турар. Бо дээрге аажок улуг күш-түр. Бөгүн ол дээрге ийи миллион ажыг депутаттар-дыр. Олар бистиң улусчу күрүневистиң ажыл-херектерин адаандан үстүнге чедир эргелеп-башкарып турар. А олар-биле кады эки тура дузалакчыларының армиязы,—Советтерниң чанында 25 миллион активчилер эрес-шудургу ажылдап турар»—деп онзалап демдеглээн.

В. БИЧЕ-ООЛ,
төөгү эртемнериниң кандидады.

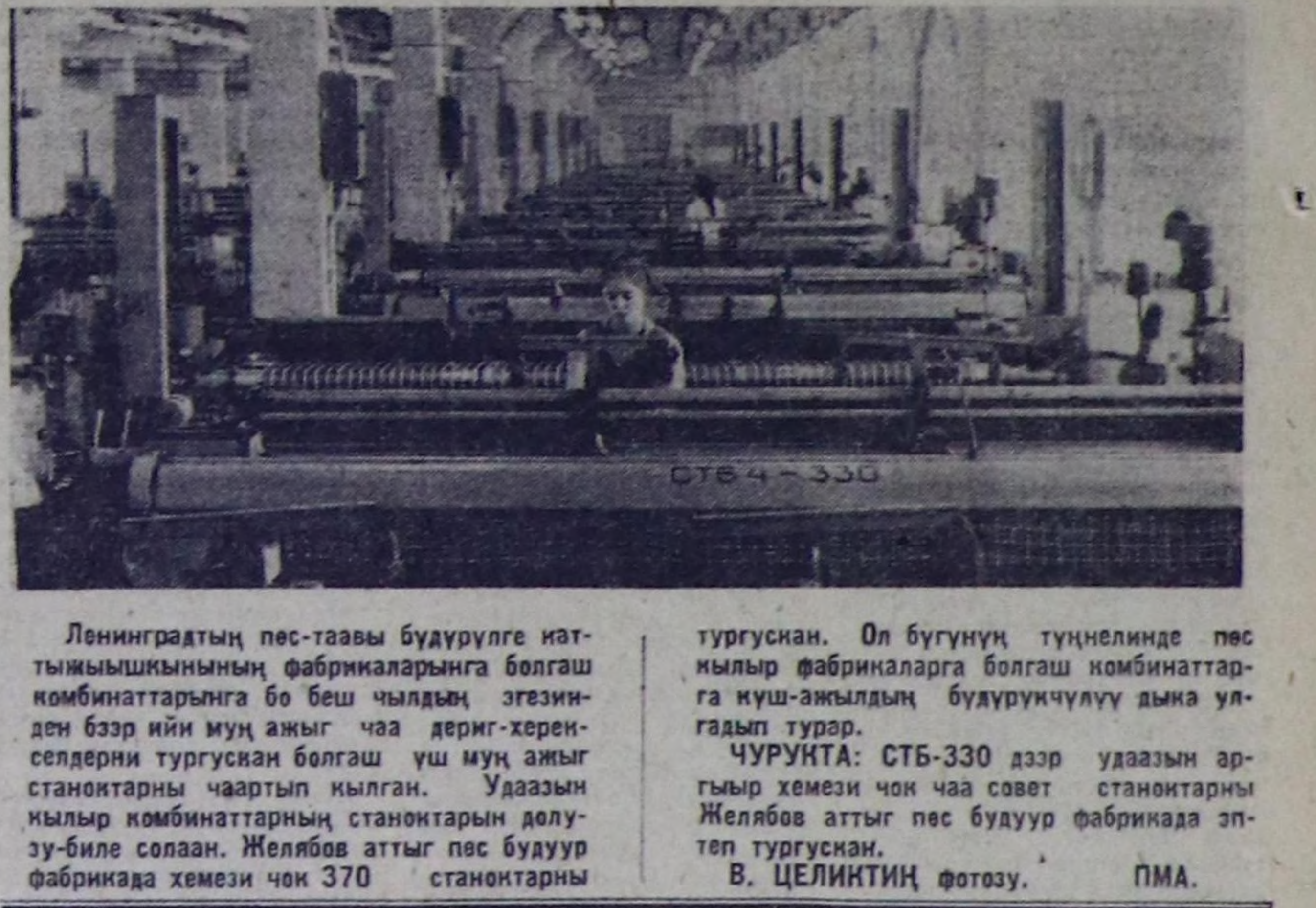

Ленинградтың пес-таавы бүдүрүлге каттыжыышкынының фабрикаларынга болгаш комбинаттарынга бо беш чылдың эгезинден бээр ийи муң ажыг чаа дериг-херекселдерни тургускан болгаш үш муң ажыг станоктарны чаартып кылган. Удаазын кылыр комбинаттарның станоктарын долузу-биле солаан. Желябов аттыг пес бүдүүр фабрикада хемези чок 370 станоктарны тургускан. Ол бүгүнүң түңнелинде пес кылыр фабрикаларга болгаш комбинаттарга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү дыка улгадып турар.

ЧУРУКТА: СТБ-330 дээр удаазын аргыыр хемези чок чаа совет станоктарны Желябов аттыг пес бүдүүр фабрикада эптеп тургускан.

В. ЦЕЛИКТИҢ фотозу. ПМА.

телевидение

ЯНВАРЬ 31-ДЕ

МОСКВАДАН

14.00—«Миллионнарның ленинчи университеди». «Продукцияның шынарын экижидериниң аргалары». 14.30—«Кубадан чурумалдар». Документалдыг фильм. 14.50—15.00 Информастыг программа. Эш Л. И. Брежневтиң Кубада аян-чоруу, 16.00—Өңнүг телекөргүзүг. Фигурлуг чуңгулаашкынга Европаның чемпионады. Хостуг программа-биле эжеш чуңгулаашкын. Загребтен дамчыдылга. 18.00—«Үе» Информастыг программа. Эш Л. И. Брежневтиң Кубада аян-чоруу.

КЫЗЫЛДАН

19.00—Телемедээлер. 19.15—«Чараа-чечен» Шугумчулел-шоодутлуг тележурнал. 19.30—Чарлалдар, реклама.

МОСКВАДАН

19.40—Өңнүг телекөргүзүг. «Мгериниң шөлээлеп чорааш таварышкан ужуралдары» деп уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү.

КЫЗЫЛДАН

20.50—Телемедээлер.

МОСКВАДАН

21.00—Өңнүг телекөргүзүг. Фигурлуг чуңгулаарынга Европаның чемпионады. Хостуг программа-биле эжеш чуңгулаашкын. Загребтен дамчыдылга. 23.00—24.00—«Үе». Информастыг программа. Эш Л. И. Брежневтиң Кубада аян-чоруу.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

КИНО

ЯНВАРЬ 31-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Ыракшылдың бүдүжү» 10.00, 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Далайга ламды» 9.00, 10.30, 14.15, 15.45, «Чүгле сен» 12.00, 17.00, 19.00, 20.45 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Т. П. Шаповалов мен мен» 17.10, 19.00, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Куулар бнеке ужуп кээп турар» 15.00, «Кижи дилеп чор мен» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: 667000 Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда килдизиниң 23-54, харысалгалыг секретарьның 23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 37-13, культура килдизиниң 23-54, кедээ ажыл-агый килдизиниң 21-47, үлетпүр килдизиниң 22-64, чагаа килдизиниң 41-27, информация база совет тургузуг килдизиниң 20-60, бухгалтерияның 31-75, корректорларының 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Пар ама 2 Тираж 15953. ЧАГЫГ № 64.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы, (Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 1). ТС—00049.